

RIIGIKOGU

2. istungjärk. **Protokoll nr. 24 (6)** 1921. aastal.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine. — 2. Hariduse ja rahaasjanduse komisjonide täiendawad walimised. — 3. Riigikogu istungjärgu waheajal Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a. põhjal maksma pandud seadused: a) Seadus riigikassa emissiooni õiguse suurendamise kohta; b) Seadus maksu kohta kodakondsuse palwekirjade pealt; c) Seadus wallanõukogude walimise kohta; d) Seadus „Eesti Panga“ põhikirja muutmise kohta; e) Seadus „Eesti Panga“ põhikapitaali suurendamise kohta; f) Seadus õlle walmistamise ja müügi kohta; g) Määrus riigiraudtee teenijate palga kohta; h) Seadus riigiteenijate ametsoõtude tasumäärade kohta; i) Riigiwaranduste osakonna ja selle juures asuwa likwideerimise komisjoni põhimäärused; j) Määrus riigiteenijatele korterite muretsemise määruse muutmise kohta; k) Täiendaw määrus rekwireerimise ja kahjudehindamise komisjonidest ja peakomisjonist rekwireerimise ja kahjude hindamise asjus; l) Seadus Petserimaa ja Narooa-taguste waldade elanikkude perekonnanimede kohta; m) Seadus politseiametnikkude nimetuste muutmise kohta; n) Seadus wabariigi kaitsepolitsei ametnikkude wormiriiete kohta; o) Määrus siseministeeriumile 203.180 marga 04 penni suuruse krediidi awamise kohta raudteewalitsuse arwete õiendamiseks wagunite tarwitamise eest optantide jaoks. — 4) Seaduseelnõu kongresside ja konwerentside wabaduse kohta — Riigikogu Kommunistilise Töölisterühma ettepanek. — 5) Seaduseelnõu Wabariigi ajutise walitsemise korra § 12-a. („R. T.“ Nr. 109 — 1919 a.) ärakaotamise kohta — E. Sd. T. P. Riigikogu rühma ettepanek. — 6) Täiendaw seadus nime muutmise kohta (W. „R. T.“ nr. 2/3 — 1920 a.) — rkl. W. Ernits'i ettepanek. — 7) Seaduseelnõu riigilawadale teeniwate meremeeste palganormide kohta — töökaitse komisjoni ettepanek. — Seadus wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI k. 2. j. 1913. a. wäljaanne) IV — VI peatükkide (ülesleiduste, kaubamärkide, mustrite ja mudelite kaitseadused) ja maksuseaduse (S. K. V. k. 1914 a. wäljaanne) § 368 muutmise kohta — III lugemisel — 9) Riigikogu kodukord — II lugemisel. — 10. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja määramine.

Riigikogu koosolek, 15. aprillil 1921. a. kell 5 p. l. Toompealossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 82 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees K. Wirma, wahepeal abiesimees A. Kerem ja esimees O. Strandman.

Sekretääri kohal abisekretäär J. Bergman.

Koosolek algab kell 5.10. min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja K. Wirma: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte jagatud. Kas soowitakse sõna wõtta päewakorra täiendamise kohta?

Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Teen ettepaneku päewakorda wõtta komisjonide täiendawad walimised.

Juhataja K. Wirma: On ettepanek tehtud päewakorda täiendada punktiga: Komisjonide täiendawad walimised. Teisi ettepanekuid ei tehta. Panen rhs. A. Tupits'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Sellega on ettepanek wastu wõetud.

Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Teen ettepaneku seda punkti esimeseks päewakorra-punktiks panna.

(Sõnasooiwijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse rkl. A. Tupits'i ettepanek wastu).

Juhataja K. Wirma: Sellega on päewakord wastu wõetud ja Riigikogu läheb 1. päewakorra-punkti juure üle.

2. Hariduse ja rahaasjand. komisj. täiend. walimised. Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Teen Põllumeeste rühma nimel ettepaneku hariduskomisjoni rkl. M. Kiirats'i asemele walida rkl. P. Koemets ja

rahaasjanduse komisjoni rkl. Chr. Arro asemele walida rkl. K. Ipsberg.

(Sõnasooiwijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse rkl. A. Tupits'i ettepanek komisj. täiendamise kohta wastu).

3. Riigikogu istungjärgu waheajal W. W. poolt aj. w. k. § 12-a põhjal maksmapandud seadused. Juhataja K. Wirma: Järgmine päewakorra-punkt on: Riigikogu istungjärgu waheajal Wabariigi Walitsuse poolt

ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal maksmapandud seadused: Neid seadusi on 15. Kas tehakse mingisuguseid ettepanekuid nende seaduste kohta? (Rkl. J. Sel-

jamaa kohalt: Kas juhatusel ettepanekuid ei ole?) Ja, juhatusel on ettepanekud.

a) Seadus riigikassa emissiooni õiguse suurend. kohta. Juhatus ettepanek on esimest seadust, s. o. seadus riigikassa emissiooni õiguse suurendamise

kohta rahaasjanduse komisjoni anda. Teistsuguseid ettepanekuid — ei tehta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek wastu wõetud. — Teist

b) Seadus maksu kohta kodakondsuse palwekirjade pealt. Seadust, s. o. seadus maksu kohta kodakondsuse palwekirjade pealt teeb juhatus

ettepaneku anda rahaasjanduse komisjoni. Teisi ettepanekuid — ei tehta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on ettepanek wastu wõetud. — Siis on

c) Seadus wallanõukogude walmise kohta. ettepanek kolmandat seadust, s. o. seadus wallanõukogude walmise kohta anda oma-

walitsuse komisjoni. Teisi ettepanekuid — ei tehta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on see ettepanek wastu wõetud. — Järgmine seadus

d) Seadus „Eesti Panga“ põhikirja muutmise kohta. on — seadus „Eesti Panga“ põhikirja muutmise kohta. On ettepanek tehtud seda rahaasjanduse komisjoni

anda. Teisi ettepanekuid ei tehta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. See ettepanek on wastu wõetud. — Järg-

e) Seadus „Eesti Panga“ põhikapi- taali suurenda- mise kohta. mine seadus on seadus „Eesti Panga“ põhikapi- taali suurendamise kohta. On ettepanek seda rahaasjanduse komisjoni anda. Muid

ettepanekuid ei tehta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. See ettepanek on wastu wõetud. —

f) Seadus õllewalmistamise ja müügi kohta. Järgmine seadus on seaduse õllewalmistamise ja müügi kohta. On ettepanek seda

anda rahaasjanduse komisjoni. Kas tehakse muid ettepanekuid? (Hüüe kohalt: terwishoiu komisjoni). On tehtud teine ettepanek, seda seadust anda terwishoiu komisjoni. Missuguses järjekorras tuleb seda komisjoni-

desse anda? (Hüüe kohalt: Esiteks rahaasjanduse komisjoni ja siis terwishoiu komisjoni). On ettepanek tehtud seda seadust esiteks anda rahaasjanduse komisjoni ja siis terwishoiu komisjoni. (Wahelhüüe: Korraga mõlemisse!) Kas ollakse nõus, et need ettepanekud korraga hääletamisele tuleksid? Keegi wastu ei waidle, ma panen ettepanekud hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Need ettepanekud on wastu wõetud. — Edasi on —

g) Määrus riigiraudtee teenijate palga kohta. määrus riigiraudtee teenijate palga kohta. On ettepanek seda määrust

anda rahaasjanduse komisjoni. (Pahemalt poolt: töökaitse komisjoni). Kas ainult töökaitse komisjoni? Kuidas teie ettepanek kindlasti on, kas ainult töökaitse komisjoni? (Pahemalt poolt: Ainult töökaitse komisjoni).

Nii on ettepanek tehtud seda määrust anda ainult töökaitse komisjoni, teiselt poolt on ettepanek teda anda ainult rahaasjanduse komisjoni. Ma panen siis need ettepanekud hääletamisele. Esiteks

ettepanek, et määrus antaks ainult rahaasjanduse komisjoni. (Hääletatakse). Nüüd ettepanek, et seda anda ainult töökaitse komisjoni. (Hääletatakse). Suur enamus oli selle poolt, et ainult rahaasjanduse komisjoni anda. (Wahelhüüe: töökaitse ja rahaasjanduse komisjoni).

See on igatahes uus ettepanek, kolmas juba ja see tuleb uuesti hääletamisele. Aga missuguses järjekorras soowitakse määrust komisjonidesse anda? Kas enne rahaasjanduse ja siis töökaitse komisjoni wõi

ümber pöördult? (Wahelhüüed: Enne rahaasjanduse ja siis töökaitse komisjoni! Enne töökaitse ja siis rahaasjanduse komisjoni!) Siis on kaks ettepanekut tehtud, nimelt, anda esiteks rahaasjanduse komisjoni ja siis töökaitse komisjoni ja

ümber pöördult. (Rkl. W. Linnamägi kohalt: Ettepanek — anda see määrus ainult rahaasjanduse komisjoni sai ju hääletamisel enamuse ja sellepärast lange-

wad teised ettepanekud iseenesest ära; esimehe ettepanek läks läbi). Herra Linnamägi protesteerib. Kas nõutakse uuesti hääletamist? (Segased wahelhüüed). Ma

palun neid, kes on selle poolt, et seda määrust esiteks anda rahaasjanduse ja siis töökaitse komisjoni, käed ülesse tõsta. (Sekretäär leeb häält). Palun neid, kes on selle poolt, et anda enne töökaitse ja siis rahaasjanduse komisjoni, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb häält). Palun neid, kes on selle poolt, et anda ainult rahaasjanduse

kommisjoni, käed üles tõsta. (Sekretäär loeb hääli). Mitte ükski ettepanek ei ole niisugust enamust saanud, et teda võiks wastu võetaks lugeda, sellepärast tulewad kõik ettepanekud uuesti poolt ja vastu hääletamisele. (Hääletatakse kõik ettepanekud üksikult poolt ning vastu. Sekretäär loeb hääli). Hääletamise tagajärjed on järgmised: ainult rahaasjanduse komisjoni andmise poolt on 26 ja vastu 31 häält, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Töökaitse komisjoni ja rahaasjanduse komisjoni andmise poolt on 23 ja vastu 13, järjekult on wahe 10. Rahaasjanduse ja töökaitse komisjoni andmise poolt on 21, vastu 12, nõnda et wahe on 9. Sellega on wiimane ettepanek vastu võetud.

h) Seadus riigiteenijate ametsoitude tasumäärade kohta. Järgmine on — seadus riigiteenijate ametsoitude tasumäärade kohta. Ettepanek on anda seda seadust rahaasjanduse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta. Siis ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud.

i) Riigiwarand. osak. ja selle juures asuvalikw. komisj. põhimäärused. Järgmine on — riigiwaranduste osakonna ja selle juures asuvalikw. komisjoni põhimäärused. On ettepanek seda üleüldisesse komisjoni anda. Teisi ettepanekuid ei tehta, siis ma panen selle hääletamisele. (Hääletatakse). Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud.

j) Määrus riigiteenijatele korterite muretsemise määruse muutmise kohta. Siis on — määrus riigiteenijatele korterite muretsemise määruse muutmise kohta. Ettepanek on seda seadust anda üleüldisesse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud.

k) Täiend. määrus rekwireerim. ja kahjude hindamise komisjonidest ja peakomisjonist rekwireerimise ja kahjude hindamise asjus. Järgmine on — täiendaw määrus rekwireerimise ja kahjude hindamise komisjonidest ja peakomisjonist rekwireerimise ja kahjude hindamise asjus. On ettepanek anda seda

määrust üleüldisesse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta; siis panen selle hääletamisele. (Hääletatakse). Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud.

l) Seadus Petserimaa ja Naroowa-taguste waldade elanikkude perekonnanimedekohta. Siis on järgmine — seadus Petserimaa ja Naroowa-taguste waldade elanikkude perekonnanimedekohta. Ettepanek on seda seadust anda üleüldisesse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta; ma panen siis selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Vastu ei olda. Sellega on siis see ettepanek vastu võetud.

m) Seadus politseiametnikkude nimetuste muutmise kohta. Järgmine on — seadus politseiametnikkude nimetuste muutmise kohta. Ettepanek on anda seda seadust üleüldise komisjoni kätte. Kas tehakse muid ettepanekuid. Muid ettepanekuid ei tehta. Ma panen siis selle ettepaneku hääletamisele. Kes on selle poolt, et seda seadust anda üleüldisesse komisjoni, palun käed üles tõsta. Täna. Kes vastu? Vastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu võetud.

n) Seadus wabariigi kaitsepolitseiametnikkude wormiriiete kohta. Siis on — seadus wabariigi kaitsepolitseiametnikkude wormiriiete kohta. Ettepanek on anda seda seadust üleüldisesse komisjoni. (Wahelhüüe: riigikaitse komisjoni. Rkl. J. Alliko: tähtsajade komisjoni). Teine ettepanek on anda seda seadust riigikaitse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta. Nii, et on kaks ettepanekut: üks — anda seda seadust üleüldisesse komisjoni ja teine — riigikaitse komisjoni. Panen üleüldisesse komisjoni andmise ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Nüüd hääletan riigikaitse komisjoni andmise ettepanekut. (Hääletatakse). Esimene ettepanek sai poolt 40 ja teine — 9 häält. 40 häält on üle poole koosolijate liigete arwust; seega on ettepanek, seda seadust anda üleüldise komisjoni kätte, vastu võetud.

o) Määrus siseministeeriumile 203.180 mk. 04 p. suuruse krediidi awam. kohta. Järgmine on — määrus siseministeeriumile 203.180 marka 04 p. suuruse krediidi awamise kohta raudteewalitsuse ar-

wete õiendamiseks wagunite tarvitamise eest optantide jaoks. On ettepanek seda määrust anda rahaasjanduse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta. Ma panen siis selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu wõetud. — Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

4. Seaduseelnõu kongresside ja konverentside wabaduse kohta — Riigikogu Kommunistlike Töölisterühma ettepanek.

Rkl. J. Allikso (kom.): Ma teen ettepaneku seda seaduseelnõu rutuliseks tunnistada ja kohe selle sisulisele arutusele üle minna. — Herad Riigikogu liikmed! Töoliste klass on sellest väga huwitatud, et meie seaduseelnõu kongresside ja konverentside wabaduse kohta rutulises korras arutusele saaks wõetud ja mitte komisjoni maetud. Riigikogu enamusrühmadel on juba hea meel olnud oma ihulehtedest lugeda, et siseministril on korda läinud ettekäänat leida ametiühisuse kongressi ärapidamiseks mitte luba anda. Praegu on maksmas ajutise walitsuse määrus, kus nõutakse, et kolm kodanikku peawad kongressi luba nõutama; siis jääb walitsuse wõimudele üks kuu aega järelemõtlemiseks, kas kongressi pidamiseks luba anda, wõi mitte. Praktikas tähendab see, et puht Eesti meestele luba kongressi pidamiseks mõne tunniga käes on (Segased wahelhüüded). Herrad, põllumeeste kogude esitajad siin paremal tiival wõiksid seda wist väga autoriteetliselt kinnitada. Kuid peale põllumeeste, suur-talunikkude, hallparunite ning tõusik-kapitalistide on Eestis weel üks suurem kiht kodanikka, kellel ei ole mitte mõisaid ega suurtalusid, kes ei ole mitte tõusikud-kapitalistid; seda rahwaklassi rõhub maksew ajutise walitsuse määrus väga suurel määral.

Üleüldise kongressi luba saawutamiseks anti siseministrile sündsas toonis kirjutatud „proschenie“ (Naer), millel ka tarwiline arw tempelmarke peal oli (Rkl. A. Weiler: „gerbowõi sbor“). Kuid allakirjutamiseks ei palganud töölisteühisused raatuse trepilt mitte kolme ekspressi, kes sellele palwele alla oleks kirjutanud, waid kaks tööliste keskorganisatsiooni: Tallinna ametiühisuste kesknõukogu ja maatöölise liidu juhatus moodustasid selleks erikomisjoni, kes kongressi luba pidi nõutama. Selles komisjonis oli aga kaks korda kolm kodanikku ja siis oli siseministril tegemist kuue kodanikuga, kelle taga seis (Juhataja: Teil on weel pool minutit

aega) suurem osa Eesti tööliste klassist. Luban teile, herrad, öelda, et suurem osa Eesti klassiteadlikka töölisi...

Juhataja K. Wirma: Rhs. Allikso, teie kõne aeg on möödas.

Rkl. J. Allikso: Ettepanekute jaoks on 5 minutit aega.

Juhataja K. Wirma: Ei, kolm minutit.

Rkl. J. Seljamaa (töer.): Mina ei saa sellega kunagi mitte leppida, mida rhs. Allikso tahab ette panna. Kui on niisugused seadused, mille järele eriti iseäraline wajadus on, siis on loomulik, et otsekohe esimesele lugemisele asutakse, weel enne, kui mingisugune wastaw komisjon omale seisukoha oleks wõtnud. Praegusel juhtumisel ei ole tõesti tegemist sarnase erakorralise seadusega, millel õige rutuline wajadus oleks ja toonitan, et mina isikliselt selle seaduse vastu olen sel kujul, kui Kommunistline rühm tema ette kandis. See ei ole mitte seadus ja sellekohaseid ei tohiks Riigikogu mitte vastu wõtta; kuid austades seadusandlise asutuse korda, pean mina ettepaneku tegema seda seadust üleüldisesse komisjoni anda.

Juhataja K. Wirma: Teisi ettepanekuid ei tehta ja ma asun hääletamisele. Esimene ettepanek on tehtud rhs. Allikso poolt, kohe selle seaduse arutusele asuda ja teine ettepanek on tehtud rhs. Seljamaa poolt seaduseelnõu anda üleüldisesse komisjoni. (Hääletatakse mõlemad ettepanekud poolt ja vastu, kuna sekretäär hääli loeb). (Wahelhüüde Põllumeeste rühmast: Sotsid on Allikso poolt, külgehakkaw haigus!) Rhs. Seljamaa ettepanek on saanud poolt 42 häält ja rhs. Allikso ettepanek poolt 26 häält. 42 on üle poole koosolijatest liigetest ja seega on rkl. Seljamaa ettepanek vastu wõetud. (Rkl. J. Wanja kohalt: Lubage sõna!) Mis asjas? (Rkl. J. Wanja: Tähtjaks).

Rkl. J. Wanja (kom.): Teen ettepaneku komisjonile kolmepäewast tähtaega määrata.

Rkl. J. Allikso (kom.): Nüüd on aj. w. määruse põhjal herra siseministril jälle üks kuu mõtlemise aega sellest ajast alates, kui meie jällegi luba sisseandmiseks kolm ekspressi raatuse platsilt palkame (Wahelhüüded Põllumeeste rühmast: See on juba loetud), kes uuele „proscheniele“ alla kirjutaks. (Üleüldine naer ja kära. Juhataja kõlistab).

Juhataja K. Wirma: Ma palun rahu ja mitte kõnelejat segada. (Rkl. J. Hünerson kohalt: Ta luges selle juba ette).

Rkl. J. Allikso (jätkab): Kui juba see ettepanek komisjoni antud sai, siis tuleb selle läbiwaatamiseks rutuline tähtaeg määrata ja siis võib veel lootust olla, et ehk sellest seal midagi võiks nähtawale tulla. On olemas veel teisi põhjusi, nimelt — töolisteklassi organiseerimisel annab ennast igal sammul tunda töölisteühisuste ülemaalse keskorganisatsiooni puudumine ja selle vastu on aga kurnajate klassil oma awalikud keskkohad olemas, nagu Riigikogu ja W. W. Töolisteklass tahab aga selle vastu kõik abinõud ära kasutada, et omale klassiteadlikka keskorganisatsiooni luua; kuid teil ei ole wähe- matki põhjust rutata seda wõimu käest ära andma, mida teie oma kätte olete kiskunud Soome lihunikkude pusside ja sotside äraandmise ja häbemata pettuse abil. (Kisa paremal pool ja keskkohal: Maha, wälja, maha!) Igalühel on selge, mis- pärast siin kisa tehakse; ma ütlen, sisemi- nister on kolmandat sorti nuuskurite agi- taator, ehk õigemini, nuuskurite nurgaad- wokaat.

Juhataja K. Wirma: Rhs. Allikso, teie kõneaeg on möödas. (J. Seljamaa kohalt: Sõimata siin ei tohi. Teie sõimake oma koosolekutel. Rkl. J. Hünerson kohalt: Sõimake oma Anwelt'i, kui tahate!)

Rkl. A. Palwadre (sd.): See seaduseelnõu on tõesti rutulik, sest tema kuulub nende hulka, mis on ette nähtud meie põhiseaduses. Kui üleüldise komisjoni liige, ma räägin siin ainult oma nimel, aga mitte rühma nimel, pean tähendama, et üleüldises komisjonis ükski seaduseelnõu ei ole kauaks peatama jäänud, ja ma arwan, et kui kommunistid ka ise soowiksid, et see töö meil veel rutem läheks, siis oleks wõinud nemad ka ise selle komisjoni tööddest osa wõtta. Sellepärast arwan mina, et ei ole mingisugust põhjust komisjonile kolmepäewalist tähtaega määrata; kuid ma annaksin kommunistidele nõu oma esitajat komisjoni saata.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud komisjonile kolmepäewaline tähtaeg määrata. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele ja palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? — Ma näen, et suur enamus on vastu. (Wahelhüüded Kommunistlisest rühmast: Hääled ära lugeda!) Nõutakse hääle äralugemist, sellepärast panen ma ettepaneku uuesti hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on poolt saanud 14 häält, vastu 48. Seega on see ettepanek tagasi lükatud. Järgmine

päewakorra-punkt on... (Rkl. J. Allikso kohalt: Lubage mulle erakorraliseks teada- andeks sõna.) Ma ei tea, mis kohta. (Rkl. Allikso: Sellessamas küsimuses...) See on minule väga wähe. (Rkl. J. Allikso: Lubage sõna korra kohta.) Korra kohta on sõna herra Allikso'l.

Rkl. J. Allikso (kom.): Kommunistlise Tööliiterühma nimel teatan, et meie selle seaduseelnõu tagasi wõtame, sellepärast, et see aeg, mis määratud, on selleks, et seda seaduseelnõu maha matta.

Juhataja K. Wirma: See ei ole teie wõtta. Riigikogu otsus on seda komisjoni anda. (Naer.)

5. Seaduseelnõu wabar. walits. aj. k. § 12-a („R. T.“ nr. 109-1919) ärakaotam. kohta — E. Sd. T. P. Rk. rühma ettepanek.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud seda seaduseelnõu anda üleüldisesse komisjoni. Muid ettepanekuid ei ole tehtud. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi; seega on see ettepanek ühelhäälel vastu wõetud.

6. Täiendaw seadus nimede muutmise kohta (W. „R. T.“ nr. 2/3 — 1920). Rkl. W. Ernits'i ettep.

Järgmine päewakorra-punkt on täiendaw seadus nimede muutmise kohta (W. „R. T.“ nr. 2/3 — 1920 a.) — Rkl. W. Ernits'i ettepanek. Kas tehakse... (Wahelhüüe: Terwishoiu komisjoni!) (Naer.) Kas tehakse mingisugust ettepanekut? — Ettepanek on tehtud seda üleüldisesse komisjoni anda. (Rkl. O. Strandman kohalt: Ast tegi ettepaneku terwishoiu komisjoni anda.) Rhs. Strandman, kas teie teete selle ettepaneku? Ast'i ettepanekut ei saa ma teie käest vastu wõtta. (Rhs. Ast läks ettepanekut tehes ise saalist wälja). Kas tehakse veel teistsugust ettepanekut? Ei tehta. Ma palun rahu. (Rkl. W. Ernits kohalt: Ma palun sõna ettepaneku tegemiseks.) Sõna on rhs. Ernits'il.

(Rkl. W. Ernits räägib midagi, mida eemalolijad suure naeru tõttu pahemalt poolt ei kuule).

Juhataja K. Wirma: Ma ei saa aru. Ma palun rhs. Ernits'it oma ettepanekut korrata. (Naer.) Palun rahu. — Ma olen kuulnud rhs. Parik'u ettepanekut, seda seaduseelnõu anda üleüldisesse komisjoni. Muid ettepanekuid ei tehta. Ma

panen hääletamisele. (Hääletatakse).
Wastu ei ole keegi. Seega on see
ettepanek wastu wõetud.

7. Seaduseelnõu Järgmine päewakorra-
riigilaewadel teeni- punkt on seaduseelnõu
wate meremeeste riigilaewadel teeniwate
te palganormide meremeeste palganormi-
kohta —töökaitse de kohta — Töökaitse
kom. ettepanek. komisjoni ettepanek.

Kes on komisjoni aru-
andja? Sõna on komisjoni aruandjal rahi-
waes. Keskküll'il.

Töökaitse kom. aruandja J.
Kesküll: Riigilaewadel teeniwate mere-
meeste palganormide seaduseelnõu sai töö-
kaitse komisjoni siis sisse antud, kui üle-
üldiste riigiteenijate palganormide seadus
sealt juba Riigikogusse oli antud; sellepä-
rast asus töökaitse komisjon sellele sei-
sukohale, et see seadus, mis juba Riigi-
kogu poolt kinnitatud on, iseenesest wõi-
maldab ka riigilaewadel teeniwatele mere-
meestele palkade maksmist. Sellepärast
paneb töökaitse komisjon Riigikogule
ette seda seaduse kawa tagasi lükata.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek
on tehtud seda seaduseelnõu tagasi lükata,
aga meie peame enne otsustama, kas meie
selle seaduseelnõu sisulisele arutusele
asume wõi mitte. Ma sain niimoodi aru,
et muuseas on soovitatud tema sisulisele
arutamisele asuda. Kas soowitakse selle
ettepaneku kohta sõna? Sõna ei soowita;
ma panen selle ettepaneku hääletamisele.
(Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Sel-
lega on see ettepanek wastu
wõetud. Rhs. Keskküll'i poolt on ette-
panek tehtud seda seaduseelnõu tagasi
lükata. Kas soowib keegi selle kohta sõna
wõtta?

Rkl. L. Johanson (sd.): Riigikogu
poolt wastuwõetud riigiteenijate ja -amet-
nikkude palgaseadus jaotab riigiteenijad
ja ametnikud klassidesse ja seda tahetakse
ka riigilaewadel teeniwate meremeestega
teha, mille järele siis ka meremeestele
tuleb wastawate normide järele palka
maksta. Kuid peab otsusele jõudma, et
meremeeste palku ei saa mitte selle kawa
järele painutada, mille järele teised riigi-
teenijad palka saavad, sest meremeestel
on koguni isesugused teenistuse tingimised
ja neile palgamaksmine erineb ka mitmeti
ametnikkudele palga maksmise wiisist.
Ühele osale meremeestest maksetakse palka
Inglise naeltes. Seda ei ole mitte riigi-
teenijate palgaseaduses ette nähtud. Niis-
samuti maksetakse meremeestele maal ol-

les isesugust palka, kui merel olles. Nii
näeme, et paljude tundemärkide poolest
meremeeste palgatingimised täiesti nendest
palgatingimistest peaks erinevama, mis teiste
riigiteenijate kohta makswad. Kui nüüd
Riigikogu töökaitse komisjoni enamus on
asunud teisele seisukohale, siis peame tun-
nistama, et see seisukoht ei wasta ka
meremeeste seisukohale, mis nemad töö-
kaitse komisjonis awaldasid. Minu ette-
panek on sellepärast, et see seaduseelnõu
töökaitse komisjoni tagasi antaks selleks,
et tema uuesti seisukohta wõtaks.

Rkl. A. Schulbach (töer.): Kom-
misjoni aruandja seletusest jäi selgusetaks
üks asjaolu, nimelt mida saaksime kätte,
kui meie selle ettepanekud seaduseelnõu
wastu wõtame. Et seda selgitada, selleks
ma luban enesele paar sõna. Nagu kom-
misjoni aruandja juba tähendas, on riigi-
ametnikkude ja -teenijate palgaseadus
wastu wõetud ja sellega on kõigi riigitee-
nijate ja -ametnikkude palgad reguleeritud,
maha arwatud ainult need järgud, mis
selles seaduses erandina on ära tähenda-
tud, nimelt õpetajate kohta — ametnikkude
ja maa- ning merewäes teeniwate sõjawäe-
laste palgad. Kõik teised riigiteenijad
käiwad selle palgaseaduse alla. Tähendab,
ainult siis, kui on tarwis mõnesuguse riigi-
teenijate kategooria jaoks eriline palga-
norm luua, kas kõrgemaid wõi madalamaid,
on tarwis eriseadust. Riigikogu töökaitse
komisjonis seletati, et meremeeste eri-
palgaseadus on tingitud sellest, et mere-
meeste teenistus märksa hädadohtlikum on,
kui kantseleiametniku töö. Kuid komis-
jonis tõusis päewakorrale küsimus, kas seda
meremeeste teenistuse eriti hädadohtlikust
juba sennises palgaseaduses arwele wõetud
ei ole, sellepärast nõuti wastawa amet-
konna poolt teateid senniste palga suu-
ruste üle. Nagu teada, ei määra riigitee-
nijate palgaseadus palku kindlaks mitte
nii suurel määral kategooriate järele, kui
endiste palkade järele. Nagu mäletate,
sisaldab riigiteenijate palgaseadus kaks
tabelit: üks wanade palganormidega teine
uute palganormidega. Wõrreldes palga-
norme, selgus, et uuesti kawatsetud mere-
meeste palganormid karwa pealt kokku
lähewad nende palganormidega, mis riigi-
teenijate jaoks juba maksma pandud ja
sellega maksma hakkawad ka ilma erisea-
duseta, wälja arwatud kaptenite palgad
I j. ja II j. laewade peal. Need palgad
kaptenitele olid selles eriseaduses ette
nähtud aga wäiksemad, kui riigiteenijate
palgaseaduses, nimelt, riigiteenijate palga-
seaduse järele saaks I j. riigiteenija 6.000

marka põhipalka, kuna I j. kaptenile, kes samasse järku kuulub, eriseaduses oli määratud 5.000 marka. Teistes järkudes olid palgad ühtlased ja sellepärast leidis komisjon, et ei ole põhjust eriseadusega hakata kaptenite palku vähendama, silmas pidades, et just kaptenid wastutawad laewade eest ja sellepärast nende töö küllalt kõrgendatud palka nõuab. Mis puutub sellesse, et meremehed osa oma palgast Inglise naeltes saawad, kuna riigiteenijad seda mitte ei saa, siis on see wäljamaa walutas maksmine päewarahadena ette nähtud, kui laew sõidus on. Sellekohane seadus on praegu juba maksew, ei ole ära muudetud ja selle kordamiseks ei ole mõtet. Kõike seda silmas pidades tuleks eriseadus, kui üleliigne, tagasi lükata.

Juhataja K. Wirma: On tehtud kaks ettepanekut. I. rhs. Johanson'i poolt — anda käesolew seadus töökaitse komisjoni tagasi, ja II — töökaitse komisjoni poolt seda tagasi lükata. Ma panen hääletamisele. Kes on selle poolt, et seda töökaitse komisjoni tagasi anda? Kes on selle poolt, et seaduseelnõu tagasi lükata? Mul näib, et suurem enamus on tagasilükkamise poolt. Nõutakse hääle lugemist.) Kuna hääle äralugemist nõutakse, siis palun teist kord neid, kes rhs. Johanson'i ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. (Sekr. loeb hääli.) Palun neid, kes on selle poolt, et see seadus tagasi lükataks, käed üles tõsta. (Sekr. loeb hääli.) Kumbki ettepanek ei ole saanud tarwilist hääleteenamust. Töökaitse komisjoni ettepanek on saanud poolt 39 häält, rhs. Johanson'i ettepanek 23. Sellepärast panen mõlemad ettepanekud uuesti hääletamisele poolt ja wastu. Kuna töökaitse komisjoni ettepanek poolt enam hääli sai, siis panen ta esiteks hääletamisele. Kes on selle poolt, et seaduseelnõu tagasi lükata? — 41 häält poolt. Kes on selle ettepaneku wastu? — 20 häält wastu. Kes on selle poolt, et seaduseelnõu anda läbiarutamiseks töökaitse komisjoni? — 25 häält poolt. Kes on selle ettepaneku wastu? — 39 häält wastu. Seega on töökaitse komisjoni ettepanek wastu wõetud ja rhs. Johanson'i ettepanek tagasi lükatud.

Järgmine päewakorrapunkt on: Seadus wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI. k. 2. j. 1913 a. wäljaanne) IV—VI peatükkide (ülesleiduste, kaubamärkide, mustrite ja mudelite kaitseseadused) ja maksuseaduse (S. K. V. k. 1904 a. wäljaanne) § 368 muutmise kohta — III lug. Sõna on komisjoni aruandjal.

8. Seadus wabriku ja käsitööstuse seaduse IV—VI peatükkide ja maksuseaduse § 368 muutmise kohta — III lug.

Üleüld. komisjoni aruandja A. Palwadre (loeb): „Seadus wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI. k. 2. j. 1913 a. wäljaanne) IV—VI peatükkide (ülesleiduste, kaubamärkide, mustrite ja mudelite kaitseseadused) ja maksuseaduse (S. K. V. k. 1904 a. wäljaanne) § 368 muutmise kohta.“

(Sõnasooijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse seaduse nimetus wastu.)

Komisjoni aruandja A. Palwadre: A. Üleüldised määrused. § 1. Wabriku ja käsitööstuse seaduse (S. K. XI. k. 2. j. 1913 a. wäljaanne) neljas, viies ja kuues peatükk §§ 69—157 ja maksuseaduse (S. K. V. k. 1904 a. wäljaanne) § 368 muudetakse järgmiselt:

(Sõnasooijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse § 1 wastu.)

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 2. Kõigis nimetatud §§ ette tulewate sõnade:

- a) отдел промышленности,
- b) Комитет по техническим делам и отдел комитета,
- d) Общее присутствие комитета,
- e) по Указу Его Императорского Величества,
- g) Правительствующий Сенат,
- h) „Правительств. Вестник“ и „Вестник финансов“.
- i) изобретения и усовершенствования.

kui ka nende läbi sünnitatud sõnade asemel asendatakse neile wastawad sõnad:

- a) Patendiamet,
- b) Patendi komitee,
- d) Patendi appelatsioon komisjon,
- e) Wabariigi Walitsuse korraldusel,
- g) Riigikohus,
- h) „Riigi Teataja“,
- i) ülesleidused

ja selle läbi moodustatud sõnad.

(Sõnasooijaid ei ole. (Hääletamisel wõetakse § 2 ühelhäälel wastu.)

(Juhatama hakkab abiesimees A. Kerem.)

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 3. Wene seaduses ettenähtud maksu kõrgendatakse nõnda, et ühe rubla asemel wõetakse 100 Emk.

Rkl. A. Birk (rhw.): Praegu kõneall-olew paragr. käis nii, et kõik Wene seaduses ettenähtud maksud kõrgendatakse sel teel, et iga Wene rubla asemel tuleb lugeda 100 Eesti marka. Siin tuleb kahjatseda, et see eelnõu ei olnud mitte arutusel mõnes teises komisjonis, peale üldise komisjoni (Wahelhüüded: Oli ka rahaasjanduse komisjonis); siis tuleb kahjatseda seda, et seal ei ole mitte tähele pandud seda suurt maksu, mis sellega leiduste peale pannakse ja ühtlasi ka meie intelligentsi peale. Praegune seaduseelnõu läheb selle poolest lahku Wene seadusest, et ta ei kaitse muud midagi kui ainult prioriteeti, märgib ära aja, millal üks või teine oma leidused on sisse annud. Wene-aegse seaduse järele waadati ülesleidused ka sisuliselt läbi, kas nad tõesti midagi uut eneses sisaldawad, mispoolest nad teistest selletaolistest leidustest lahku lähevad. Sellepärast tuleb tähendada, et patendi maksud võisid niisuguse Wene seaduse juures kõrgemad olla, kui teistsuguse ainult aja — prioriteeti kaitsewa seaduse juures. Sellega tuleb ka seletada, mispärast Wene seadustes patendi ja leiduste eest kõrgem maks määratud, kui mõnes väljamaa riigis.

Teiseks võisid Wenes need maksumäärad ka sellepärast kõrgemad olla, kui mujal maades, et Wenemaa ulatus ja laialdus suurem oli, kui mõnel teisel riigil. Nii olid mõnes väiksemas riigis sellekohased maksud palju väiksemad, näituseks Soomemaal, Rootsimaal, Daanimaal jne. Iseäranis tuleb aga seda silmas pidada, et kui meie oma algawas riigis iga leiduse peale nii suure maksu paneksime, et iga endise Wene rubla asemele sajakordselt Eesti markasid wõtame, siis see mitte ainult meie Eesti marka alla ei suruks, waid ka põhimõtteliselt kahjulik oleks meie maa ja meie rahwa seisukohalt. Tuleb silmas pidada, et igasugused niisugused patendi määrused enamasti inimesi tabawad, kes mitte suurte rahasummadega warustatud ei ole, näit. mõned üksikud meistrid, wõi töölised tulewad hea mõtte peale ja meie teame palju juhtumisi, kuidas sellel siis tuleb otsima hakata inimest, kapitalisti, kes seda leidust saab ellu wiia. Selle tõttu siis, kui tema ei saa ennast kaitsta, see on oma leidust kaitsta, sest et tal suured maksud tulewad enne ära maksta, kui ta Wabariigi Walitsuse poolt oma leidusele kaitset saab, siis takistab see meil leidlikkuse mõtet, ja ühes sellega ei anna ta ka küllalt kaitset nendele inimestele, kes leidusi teewad.

Kuna kolmanda lugemise ajal wõimatu on parandusi teha, sest et see kodukorra wastu käib, siis tahtsin ma ometi nende mõtete peale tähelpanu juhtida, et komisjon wist selles asjas tehniliste ringkondade arwamist teada saada pole soowinud. Igatähes arwan mina, et nüüd kolmandal lugemisel on siiski waja põhjalikult läbi kaaluda, kas Wene seaduse järele maksetawaid suuri Wene maksusi meie väikese maa ja rahwa juures wõimalik on 100-kordseks tõsta, wõi tuleks see seaduseelnõu III lugemisel tagasi lükata ja wastawasse komisjoni anda, kus selle asja kohta wõib seisukohta wõtta. Et lõpuhääletamise eel neid põhjendusi enam ei oleks waja ette kanda, kuna siis enam wastawat paragr. kõne all ei ole, siis tarwitsin ma juhtumist selleks, et austatud Riigikogu liigete tähelpanu selle peale juhtida, et selle paragr. maksmapanemise puhul hädaoht meie ülesleidjaid ähwardab ja meie neile suured raskused teele ette weeretame. Pean oma kohuseks weel tähendada, et teistes maades, kus waluta ka kõikuma on hakanud, ometi kusagil patendi hinda nii pööraselt ei ole tõstetud. Kui wõtame, näituseks Soomemaa, kus kurs ka wist mitu korda odawam on kui enne, siis on seal patendi maksusi eelmiste aastatega wõrreldes ainult kahekordselt tõstetud, kuna meil 100-kordselt tahetakse tõsta. Umbes sellesarnased nähtused paistawad ka teiste maade sellekohastest seaduslistest määrustest wastu. Kõik see näitab, et kui meie selle seaduse ellu wiime, siis meie suuri takistusi teeme oma tehnilise elu aladele, kõige pealt meie leidlikkudele peadele.

Rkl. A. Jõeäär (sd.): Küsimus, mida praegu siin puudutati ja mida rkl. Birk üles tõstis, oli arutusel rahaasjanduse komisjonis sellepärast, et üldine komisjon ennast küllalt kompetent ei tunnud seda otsustada ja rahaasjanduse komisjoni seisukohta soowis teada saada. Rahaasjanduse komisjon oma poolt, enne kui ta seisukoha wõtmisele asus, pööras rahaministri poole ja sai wastuse, et meie rahakursi kullawäärtusega wõrreldes wast tuleks see maks 160-kordseks tõsta. Komisjon aga arwas, et mitmel põhjusel soowitaw ei ole neid maksusi tõsta 160-kordseks ja jäi 100-kordse tõstmise juure. Arutamise juures wõeti arwesse ka seda wäidet, mis siin hra Birk'i poolt ette toodi, et Eesti territoorium palju väiksem on, kui endise Wene riigi oma ja et sellepärast ülesleidusi ära wõib kasutada palju väiksemas ulatuses. Just sellest seisukohast välja minnes, olgugi et, wõrreldes

meie praeguse elukallidusega, maksu veel rohkem waja oleks tõsta olnud, asus komisjon seisukohale, et arwata 1 Wene rubla asemel ainult 100 Emk. Wõiks veel nii palju juure lisada, et peaasjalikult, kes meil patentsid wõtawad ja sellekohased nõudmised sisse annawad, on wäljamaalased ja nendele ei tekita patendi maksu suurus, wäljamaa rahakursi silmas pidades, mitte iseäralist raskust. Praegu makswa Wene seaduse järele on esimese aasta patendi maksuks määratud 15 rubla, suurendame seda nüüd 100 korda, siis saame 1500 marka, teise aasta maks — 20 rubla, 3-da — 25 jne. See summa tõuseb kaunis suures progressioonis, nii et wiimase aasta, 15-da aasta, patendi maks tõepoolest natukene kõrge oleks. Kui seda küsimust arutati üleüldises komisjonis, siis ütles kaubandus-tööstusministeeriumi esitaja, et harilikult patendi iga üle 5—6 aasta ei kesta, sest patent ei tasu ennast rohkem ära. Kui ta aga tõepoolest kauem kestab, siis on see mõni nii suurepäraline ülesleidus, mille kasutamise eest ka suuremat patendi maksu võiks maksta. Harilikult aga ükski patent üle 6 aasta wälja pidanud ei ole. Mis kaubamärkidesse puutub, siis on Wene seaduses ette nähtud nende eest maksuna 50 kop. aastas, kaswatame seda 100 korda, siis näeme, et saadud summa waewalt ära tasub paberikulud, mis tunnistuste wäljaandmise juures riigil kanda tulewad, ja riigil oma käest juure maksma hakata ei oleks ka mitte soowitaw. Maks tunnistuse pealt on 3 rubla esimese aasta eest. Tegelik elu on meil niisuguseks kujunenud, et see raha tõesti ei tasu ära kantselei kulu, kui arwesse wõtta nende ametnikkude palka, kes seal tööd teewad. Nii näeme, et sellest patendi maksust riik mingit suurt sissetulekut ei saa ja meil mingit põhjust ei ole seda seaduseelnõu komisjoni tagasi anda, kuna rahaasjanduse komisjon ja rahaminister oma seisukohta juba awaldanud on.

Rkl. A. Birk (rhw.): Just see, mis rhs. Jõeäär praegu ette tõi, et wäljamaalased meil suuremalt jaolt patente omandawad, paneb mind mõtlema. Wõtame, näit., weneaegse maksu patendi läbiwaatamise eest, see on 30 rubla ehk meie 3.000 marka ja wõtame siis Soome marga kursi, kus meil praegu ühe Soome marga eest 8 Emk. maksta tuleb, siis näeme, et meil Soome markades tuleks maksta 400 marka, kuna Soomes läbiwaatamise maks ainult 60 Soome marka on. Kui meie nüüd ütleme, et wäljamaalane patendi

wõtab, siis oleks see wäljamaa kõrge rahakursi juures temale kerge olema ja sellega paneksime meie oma ülesleidjatele iseäralise maksu peale. See läbiwaatamise maks on wõrratu suur, sest, nagu ma tähendasin, ei waadata mitte sisuliselt läbi, waid registreeritakse ainult. Selle registreerimise eest tuleks siis maksta 3.000 marka. Mis puutub nüüd kaubamärkidesse, siis ma nende juures mitte ei peatanud ja järjekult ei saaks ka mulle selles wastu waielda. Kaubamärkide kaitse oli Wenemaal odaw, aga kui meie selle seaduse wõtaksime rewideerimise alla patendikaitse mõttes, siis võiksime ju jätta kaubamärkide kaitsemise maksu tõstmise 100 kordseks, et tema mitte liig odaw ei oleks ja paberikulu ära tasuks, kuna aga leiduste ja uuenduste maks igatahes liig suur saab ja ei tasu seda ära, mis selle eest oodata võib.

Komisjoni aruandja A. Palwadre: Esimesel lugemisel ma juba tähendasin, et see seaduseelnõu on kokku seatud enam-wähem kokku leppides kaubandus-tööstusministeeriumi esitajaga. Lahkumine olid ainult neis osades, mis puutuwad maksudesse. Üleüldine komisjon asus sellele seisukohale, et tuleks üleüldiselt maksusi 100-kordselt tõsta, kuid siiski tahtis ta ka rahaasjanduse komisjoni arwamist teada saada ja küsis sealt järele. Samasugusele seisukohale, kui üleüldine komisjon, asus ka rahaasjanduse komisjon, kuid kaubandus-tööstusministeeriumi esitaja ei olnud sellega päri ja lubas Riigikogus II lug. parandusi teha. II lugemisele kaubandus-tööstusministeeriumi esitajat ei tulnud ja kahjaks ei saanud ka rhs. Birk ennast enne teist lugemist tehniliste ringkondadega ühendusse seada ja tuleb wälja, et seda on ta teinud peale II lugemist; et aga nüüd ettepanekutega esinetakse, enne 3-dat lugemist, siis on see natukene hilja. Ma kuulsin kaubandus-tööstusministeeriumist, et nende esitaja olla oma ettepanekutest loobunud, leppides seisukohaga, mis juba kahe komisjoni poolt wastu wõetud. Iseenesest need summad nii suured ei ole; rhs. Jõeäär kandis üksikud summad siin ette, ja selles meie tööstushuwide häwitamist näha ei wõi. Nendel põhjustel ei näe ma mingit tarwidust seda eelnõu tagasi lükata, wõi komisjoni uuesti arutusele tagasi anda, sest maksudeküsimus oli arutusel üleüldises ja rahaasjanduse komisjonis ja oli ka arutusel kaubandusministeeriumis. Wiimane nähtawasti asus ka sellele seisukohale, millele olid asunud komisjonid. Kui oleks II lugemisel neid ettepanekuid teh-

tud, siis oleks võinud neid rohkem arutada, aga et see nüüd alles III-da lugemise eel on sündinud, siis ei näe ma mingisugust põhjust mõne üksiku küsimuse pärast seaduseelnõu tagasi lükata.

Juhataja A. Kerem: Sõnasooijaid enam ei ole. Asun hääletamisele. Kes on § 3 vastu võtmise poolt? Kes on selle vastu? — Mõned üksikud on vastu. Sellega on § 3 vastu võetud.

Komisjoni aruandja A. Palwadre: B. Neljas peatükk. § 4. Neljanda peatüki pealkirja: „Ülesleiduste ja täienduste eesõigustest“ asemele asendatakse „Patendi seadus“.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 4 vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 5. § 73 täiendatakse järgmise 2-se märkusega:

„Ülesleiduse kirjelduse võib patendi nõutaja ka teistes kohalistes keeltes, kui ka Inglise ja Prantsuse keeles sisse anda, kuid selle tingimisega, et eestikeelne tõlge ühe kuu jooksul, nõutamise sisseandmise päevast arvates, patendi ametile ära antakse.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 5 ühelhäälel vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 6. § 78 lõpp, algades sõnadega „совершенные в течение“ muudetakse järgmiselt: „mis sünnib kaitsetunnistuse väljaandmise päevast kuni patendi allakirjutamise päevani.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 6 ühelhäälel vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 7. § 80 kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 7 ühelhäälel vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 8. § 81 muudetakse järgmiselt: „Patendi andmise küsimus läheb peale esialgset läbiwaatamist patendi ameti juhataja poolt ühes selle otsusega patendi komitee läbiwaatamisele.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 8 vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 9. § 82 muudetakse järgmiselt: „Patendi komitee seisab koos patendi ameti juhatajast esimehena ja tööstuse ja juriidilise osakondade esitajatest liikme-

tena. Komitee esimees on kohustatud komitee istungitest hääleõigusega osa võtma kutsuma nende ministeeriumide esitajaid, kelle tegewuse piirkonda teatud ülesleidis kuulub. Peale selle võivad esimehe poolt komitee istungitele kutsutud saada patendi nõutajad ehk nende wolinikud, kui ka asjatundjad isikud suusõnaliste seletuste andmiseks. Asja läbiarutamine ja otsustamine sünnib ilma wiimaste isikuteta.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 9 vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 10. § 83 muudetakse järgmiselt: „Komitee kohuseks on, ilma et arutada, kas ülesleidis on kasulik ja tululik, ehk patendi nõutaja omandus, ehk tõesti uus, võimalikult kindlaks määrata, kas sisseantud nõudekiri, ülesleiduse kirjeldus kui ka teised asjasse puutuivad dokumendid täielikud on ja seaduslistele nõudmistele wastavad. (§§73 ja 75).“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 10 ühelhäälel vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 11. § 87 algus, algades sõnadega „Привиллегия на“ kuni „на оныя (§ 91)“ muudetakse järgmiselt: „Ülesleiduste peale antakse patent välja patendi nõutaja soovi järele kuni wiieteistkümnenda aasta peale, patendi nõutamise sisseandmise päevast arvates.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 11 vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 12. § 88 kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 12 vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 13. § 90 muudetakse järgmiselt: „Tähendatud kaebtused waadatakse läbi ja otsustatakse patendi apellatsiooni komisjoni poolt.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 13 ühelhäälel vastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 14. § 90 täiendatakse järgmistele § 90^I, 90^{II}, 90^{III} ja 90^{IV}: „90^I patendi apellatsiooni komisjoni koosseisu kuuluvad: kaubandus-tööstusministri poolt määratud isik esimehena ja tööstuse ja juriidilise osakondade juhatajad ehk nende asetäitjad liikmetena, peale selle võib esimees istungitest osa võtma kutsuda asjast-

huvitatud ametkondade (ministeeriumide) esitajaid. Isikud, kes patendi komitees asja esialgsest läbiwaatamisest osa wõtsid, wõiwad osa wõtta ka apellatsiooni komisjoni istungist, kuid ainult nõuandwa hääleõigusega; komisjoni istungitele kutsumakse esimehe poolt patendi nõutajad ehk nende wolinikud seletuse andmiseks, kusjuures nende mitteilmumine asja otsustamist ei takista."

90II. „Pärast seda kui patendi komitee ehk patendi apellatsiooni komisjon otsustab patendi wälja anda (84 ja 90¹) patendi nõutaja poolt soovitud kujul, ehk kui patendi nõutaja nõusolemist awaldab patenti wastu wõtta patendiameti poolt ettepanud muudatustega ja kitsendustega, mis-sugusest nõusolemisest patendi nõutaja peab teatama kolme kuu jooksul sellekohase otsuse kättesaamise päewast arwates, kuulutab patendiamet patendiandmisest „Riigi Teatajas“. Kuulutamise päewast peale kolme kuu jooksul, on igaühel wõimalus patendiametis ennast asjasse puutuwate materjaalidega tutvustada. Patendi nõutaja sellekohase ettepaneku korral wõib selle kuulutuse ilmumist „Riigi Teatajas“ edasi lükata mitte rohkem, kui neli kuud, otsuse tegemise päewast arwates.“

90III. „Kui kolme kuu jooksul, § 90II tähendatud kuulutamise päewast arwates, kellegi poolt patendiametisse teade tuleb, mis sellekohaste andmete läbi ka tõendatud, et ülesleidus juba tuntud ja tarwitu-sele wõetud ehk üleüldse §§ 71, 72 ja 75 nõudmistele ei wasta, siis teatakse sellest patendi nõutajale, ühtlasi temale ette panes, kolme kuu jooksul, teadustuse kättesaamise päewast arwates, seletustega esineda. Kui ülemältähendatud teates patendi nõutaja wastu süüdistust tõstetakse wõõra ülesleiduse omandamises, siis lõpetatakse patendi andmise asi ja pooltel tuleb kohtu poole pöörduda. Pärast tähendatud tähtaegade teeb patendi komitee lõpulikku otsuse patendiandmise ehk mitteandmise kohta.“

„90IV. Kolme kuu jooksul, § 90II tähendatud kuulutamise päewast arwates, on patendi nõutaja kohustatud sisse andma patendiametisse renteikwiitungi wastawate patendi aastamaksude äratasumise üle. Wastasel korral lõpetatakse patendiandmise asi ilma patendi wäljaandmiseta.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 14 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 15. § 91 muudetakse järgmiselt:

„Peale lõpulikku otsustamist patenti anda ja pärast seda, kui patendi nõutaja poolt wastawad aastamaksud on ära makstud, annab patendiamet patendi nõutajale patendikirja wälja. Patendikirja algab sõnadega: „Eesti Wabariigi Walitsuse korralduse põhjal“ ja peab sisaldama:

- 1) patendi nõutaja nime, kodakondsust, ametit ja asukohta;
- 2) ülesleiduse nimetust ja täielikku ja üksikasjalist kirjeldust kui ka selle iseäralduste seletust;
- 3) nõutamise sisseandmise ja patendi allakirjutamise päewa;
- 4) patendi kestwuse tähtaega;
- 5) tähtaega, mille kestel ülesleidus Eestis peab teostatud saama;
- 6) etteteatamist, et walitsus selle eest ei wastuta, et ülesleidus patendi nõutaja omandus, ehk kasulik, tõesti uus, ehk õigesti ja täpisealt kirjeldatud.

Kui patent wälja antud täiendawa patendina teise isiku omanduses olewa patendi läbi kaitstud ülesleiduse täienduse ehk muutmise peale (§94), siis peab wastawas patendikirjas tähendatud olema, et täiendawa patendi tarwitamine lubatud on ainult alapatendi omaniku nõusolekul.

Patendikirjale kirjutawad alla kaubandus-tööstusminister ja patendiameti juhataja patendiameti pitsarit juure lisades.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 15 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 16. § 92 muudetakse järgmiselt:

„Patentide wäljaandmisest kuulutatakse „Riigi Teatajas“. Peale selle seab patendiamet iga aasta aasta jooksul wäljaantud patentide nimekirja kokku ja peab nimekirja kõigi wäljaantud patentide, niisama ka patenteeritud ülesleiduste kirjelduste kohta, mida näha wõib iga soowija patendiametis.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 16 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 17. § 94 punkt 3 sõnad: „со дня публикации о выдаче охранительного свидетельства“ muudetakse järgmiselt: „kaitsetunnistuse wäljaandmise päewast arwates.“

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 17 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 18. § 96 muudetakse järgmiselt:

„Patendi omanik on kohustatud kolme aasta jooksul, patendi allakirjutamise päewast arwates, patenteeritud ülesleidust Eestis teostama. Kui ülesleitud olulises osas mitte Eestis, waid wäljamaal teostatud saab, siis on patendi omanik kohustatud Eesti riigi elanikkudele kättesaadawaks teha patenteeritud ehk patendis kirjeldatud wiisi järele valmistatud saadusi. — Kui patendi omanik ühe ehk teise ülemaltähendatud nõude täitmata jätab, wõib patent asjasthuwitatud isikute nõude põhjal maksusetaks tunnistatud saada.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 18 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 19. § 98 muudetakse järgmiselt:

„Patendiandmise peale waatamata jääb teistel isikutel kui ka ametkonna esitajatel õigus kohtu teel patenteeritud ülesleiduse omanduse õiguse wastu waielda, kas selle terwes kogus ehk ka osade peale, kui ka patendi enese õige wäljaandmise kohta (§§ 71, 72 ja 75) ja nõuda, et patent saaks tühjaks tunnistatud.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 19 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 20. § 110 muudetakse järgmiselt:

„Patendi sunduslik wõõrandamine otsustatakse igal üksikul juhtumisel Wabariigi Walitsuse määruse järele wastawa ministeeriumi ettepanekul. Ettepanekule lisatakse juure patendi omaniku poolt sisseantud wõõrandamise puutuwad seletused, kui need määratud tähtajaks esitatud.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 20 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 21. § 112 kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 21 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 22. § 116 muudetakse järgmiselt:

„Eelmises paragrahwis tähendatud komisjoni koosseisu kuuluvad: kaubandus-tööstusminister ehk tema abi esimehena ja liikmetena: kaubandus-tööstus-, raha-, kohtuministeeriumide ja riigi-

kontrolli esitajad, igast ühest üks ja üks esitaja sellest ministeeriumist, kes sundusliku wõõrandamise küsimust alustas, kui temal juba esitajat komisjonis ei ole.“

Ministeeriumide esitajad määratakse sellekohaste ministrite poolt. Kui sundusliku wõõrandamise küsimus kaubandus-tööstusministeeriumi poolt üles wõetud, siis määratakse komisjoni esimees walitsuse poolt.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 22 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 23. § 122 muudetakse järgmiselt:

„Wõõrandatud patendi omanik wõib kolme kuu jooksul, komisjoni otsuse teatamise päewast arwates, kaebtust sisse anda riigikohtusse.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 23 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: D. Wiiespeatükk. Kaubamärkide seadus. § 24. § 124 täiendatakse sõnadega: „Kui ka üksikute tähtede ja numbrite ühendused, sõnad ja sõnade ühendused, selle peale waatamata, mis-sugust kujud nad kannawad.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 24 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 25. § 127 muudetakse järgmiselt:

„Kui tööstur ehk kaupleja teatud kaubamärgi tarwitamise ainuõigust nõutada soowib, siis peab tema sellest patendiametile teatama, ja selle käest tunnistuse saama (§133), selle eest määratud posliinimaksu ära makstes (§ 135). Nõutamine kaubamärgi kinnitamise kohta tuleb patendiametile kas isiklikult ehk woliniku läbi sisse anda, ühes kaubamärgi kirjeldusega, klisheega, kujutustega 10 eksemplaaris ja renteikwiitungiga nõutamise läbiwaatamise kulude katmiseks 300 mk. sissemaksu üle. Selle juures peab tööstur ehk kaupleja ära tähendama, mis liiki kauba ja missuguse ettewõtte jaoks kaubamärk määratud. Kui kaubamärgi omanik wäljamaal elab, tuleb nõutamine Eestis elawa woliniku läbi sisse anda.“

(Sõnasooijaid ei ole. Häälendamisel wõetakse § 25 wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 26. § 127 märkus muudetakse järgmiselt:

„Märkus: Väljamaal asuwate tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete kaubamärgid wõiwad patendiameti poolt kinnitamiseks wastu wõetud saada selle seaduse määruste põhjal, kuid ainult sel korral, kui need kaubamärgid on seaduslist kinnitust leidnud riigis, kus kaubamärgi omaniku ettevõtte asub, ja kui selle riigi poolt ka Eesti kaubamärgid seaduslikuks kinnitamiseks wastu wõetakse. Tähendatud märgid kinnitatakse patendiameti poolt selsamal kujul, kui väljamaal, kus juures väljamaal registreerimist tõendawad dokumendid tulewad ette panna.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 26 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 27. § 129 kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 27 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 28. § 131 muudetakse järgmiselt:

„Tarwitamise ainuõigust ei wõi saada kaubamärkide peale, mis

- 1) ei wasta § 126 nõuetele;
- 2) mis liig wähe eralduwad kaubamärkidest, mis teiste töösturite ehk kauplejate poolt sedasama liiki kaupade jaoks registreeritud on;
- 3) üleüldisele tarwitusele wõetud teatud kauba jaoks;
- 4) sisaldawad kodu- ehk väljamaa riikide, linnade ja kohtade wappe ehk teisi tunnismärke ehk kellegi isiku nime ehk kujutust, ilma sellekohase loata ja
- 5) koos seisawad ainult üksikutest tähtedest, numbritest ehk niisugustest sõnadest, mis seletawad kauba walmistamise ehk tarwitamise wiisi, walmistamise aega ehk kohta, kauba otstarbet, hinda, kogu ehk raskust.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 28 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 29. § 132 muudetakse järgmiselt:

„Läbi waadates ettepanud märki ja leides seda käesolewa seaduse nõuetele wastawaks, annab patendiamet märgi omanikule tunnistuse märgi tarwitamise

ainuõiguse peale (§ 133). Sel juhtumisel, kui märk tähendatud nõuetele ei wasta, ei leia see kinnitamist ja tagasilükkamise põhjustest antakse kaitsenõutajale teada. Kaubamärgi kaitse nõutaja, kes patendiameti otsusega rahule ei jää, wõib kolme kuu jooksul sellekohase otsuse kättesaamise päewast arwates, selle peale kaebtuse sisse anda patendiametisse ühes rentelkwiitungiga sissemakstud 300 marga üle ja nõuda asja uuesti läbiwaatamist patendi appellatsiooni komisjoni poolt.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 29 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 30. § 137 märkus kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 30 ühe hääle wastuseismisel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 31. § 139 muudetakse järgmiselt:

„Tööstuslise ehk kaubanduslise ettevõtte wõõrandamise ehk rendileandmise korral läheb kaubamärgi tarwitamise ainuõigus, mis selle ettevõtte endisele omanikule antud, uue omaniku peale üle, kuid ainult endise omaniku nõusolekul, mille kohta tõendus tuleb ette panna patendiametis kuu kuu jooksul, ettevõtte wõõrandamise ehk rendileandmise päewast arwates.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 31 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 32. § 139 märkus muudetakse järgmiselt:

„Märkus: Kaubamärgi tarwitamise ainuõigus wõib üle antud saada uuele omanikule käesolewas paragrahwis (139) kindlaks määratud korras ka ettevõtte osalise wõõrandamise ehk rendileandmise puhul, kui see osa iseseiswa produktioonina esineb ja üleantaw kaubamärk selle osa kaupade jaoks määratud oli (§§ 130 ja 133).“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 32 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: § 33. § 143 lõpp algades sõnadest: „по одному экземпляру таких знаков“ kaotatakse ära.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 33 wastu).

Komisjoni aruandja A. Palwadre: E. Maksudest patendi, wabriku mustrite ja mudelite, kui ka kaubamärkide tunnistuse pealt. § 34. Maksuseaduse (S. K. W. k. 1904 a.) § 368 muudetakse järgmiselt:

§ 368. Eelmises (367) paragrahwis tähendatud maks maksetakse ära patendi kestwuse esimese aasta eest, ehk kui patendi nõudmise sisseandmise päewa ja patendi wäljaandmise päewa wahel on rohkem aega mööda läinud, kui üks aasta, siis ka wastawate järgmiste aastate eest, — kolme kuu jooksul, patendi andmise otsuse wäljakuulutamise päewast arwates; järgmistel aastatel maksetakse saatemaks ette, patendi nõutamise teate sisseandmise päewast arwates. Sissetakstud summat ei maksta milgil tingimisel tagasi.“

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 34 wastu).

Rkl. A. Birk (rhw.): Nagu ma juba § 3 juures tähendasin, ei lükka komisjoni aruandja seletused ümber neid wäiteid, mis ma siin ette tõin. Komisjoni aruandja ütles, et kaubandus-tööstusministeeriumi esitaja, kes kohustatud oli Riigikogule oma arwamisi awaldama, on loobunud ettepanekust maksude kõrgendamise wastu. Ma ei ole üleüldise komisjoni istumistest osa wõtnud, aga sealolijad Riigikogu liikmed ütlevad, et üleüldise komisjoni koosolekul 2 kaubandus-tööstusministeeriumi esitajat olnud. Üks nendest hra Krusenstein olla arwanud, et see seadus ja maksude kõrgendus kõlbaks, kuna teine herra, wististi hra Ahwen, olla arwanud, et minu poolt ettetoodud wäited tähelepanemise wäärt on ja meie kaubanduse ja tööstuse arenemise suhtes esimeses järjekorras kaalumise alla tuleksid wõtta. Nagu ma pärast kuulnud, ei ole nimetatud kaubandus-tööstusministeeriumi esitaja ettepanekust mitte loobunud. Ma saan aru, mispärast üleüldises komisjonis 100-kordsele maksule wastu ei waieldud. Tahetakse tõsta maksusi sissetulekute suurendamise pärast, kuid kas üleüldine komisjon wõib siin öelda, on siin õige tõsta 100 wõi 160 korda? Rahaasjanduse komisjoni seisukohalt oleks muidugi jälle kasulik, mida rohkem teda tõstetakse. Kolmanda asjosalise, kaub.-tööstusministeeriumi, arwamine on kõige tähtsam ja kahetseda tuleb, et ministeeriumi esitajate arwamised ei ole kokku läinud: üks ütleb, et sedamoodi wõib minna ja teine — et ei wõi minna. (Rkl. A. Anderkopp kohalt: Ministeeriumil oleks

ju wõimalus olnud oma arwamist Riigikogus kaitsta ja selgitada). Mina ei tea mitte mispärast walitsus seda ei ole teinud. Aga kui walitsus ei leidnud wõimaliku olewat asja selgitusega Riigikogus esineda, siis ei tähenda see weel, et meie ise ei peaks siin oma peaga mõtlema ja asja arutama. Sellest seisukohast wälja minnes teen mina ettepaneku käesolewat seaduseelnõu tagasi lükata, et teda pärast maksutõstmise suhtes parandada wõiks.

Juhataja A. Kerem: Kuna käesolewa seaduse hääletamine selle küsimuse ära otsustab, ei leia mina tarwiliku olewat hra Birk'i ettepanekut eraldi hääletada.

Komisjoni aruandja A. Palwadre: Hra Birk seletab, nagu oleks ministeeriumi esitajad omawahel lahku läinud, üks ühel ja teine teisel arwamisel olnud. Seda ei olnud tõepoolest mitte. Kaubandus-tööstusministeeriumi esitajad arwasid, et maksu sajakordselt ei peaks mitte tõstma, komisjoni üksikute liikmete poolt awaldati arwamist, et see maksusüsteem üleüldse mitte kõigeparem ei ole ja et oleks waja teda otstarbekohaselt muuta. Kuid kaub.-tööstusministeerium seletas juba seda elnõu sisse andes, et need parandused, mis ette pandud, on ajutised ja, et nendel on kawatsus lõpulikkude patendi seadust wälja töötada, kui nendel, korda läheb saada tarwilikka ja täielikka andmeid wäljamaa riikidest. Aga praegu on need parandused ja muutmised hädasti tarwilikud, et asja liikuma panna. Senni, kui need parandused wastu ei ole wõetud, ei hakata üleüldse patente ega kaubamärke wälja andma. Sellepärast ei ole mitte kohane praegu seda seaduseelnõu tagasi lükata, arwesse wõttes, et siiski kaks komisjoni, rahaasjanduse ja üleüldine komisjon, on maksude muutmise küsimuses täiesti ühinenud. Kui nüüd kauband.-tööstusministeerium oma esitajat Riigikogusse ei ole saatnud, siis tähendab see, et ta ei pea oma seisukoha kaitsmist praegusel korral mitte nii tähtsaks. See seaduseelnõu ei ole lõplik ja ministeeriumil on kõigetähtsam, et ta ruttu läbi läheks. Nende motiivide põhjal räägin ma rhs. herra Birk'i ettepaneku wastu.

Juhataja A. Kerem: Ma asun hääletamisele ja panen terve seaduseelnõu korruga hääletamisele. Kes on selle seaduse wastuwõtmise poolt? Kes wastu? Üksikute wastuseisemisel on seadus wastu wõetud.

(Juhatama hakkab Riigikoguesimees O. Strandman).

9. Riigikogu Kodukorra komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 40. — II lug.

Enne kui ma selle paragr. ette kannan, luban ma austatud rahvasaadikutele tähendada, et Riigikogu möödälinud korral wastu wõttis uue termini „esitis“, ja kokkukõlas selle parandusega, mis Riigikogu kodukorra komisjon tegi, redigeeris kodukorra komisjon järgmised paragrahwid ümber. Ma kannan järgmised paragrahwid juba uuesti redigeeritud kujul ette ja palun rahvasaadikuid laialilaotatud eksemplaarides wastawa redaktsioonilise paranduse ette wõtta.

§ 40. Igale seaduseelnõule peab olema juure lisatud tema sisseandmise juures lühike ja kokkuwõtlik seletuskiri eelnõu põhjendamiseks ja tema otstarbe selgitamiseks.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 40 wastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 41. Sisseantud seaduseelnõu wõi esitis wõetakse ainult siis otsekohe Riigikogu koosoleku päwakorda, kui seda sisseandja kirjalikult on nõudnud wõi kui seda Riigikogu Juhatus tarwilikuks peab. Wastasel korral annab Riigikogu Juhatus eelnõu wõi esitise wastawasse komisjoni, sellest Riigikogule teatades.

Ärakirja Riigikogu liikme poolt sisseantud seaduseelnõust wõi esitisest saadab Riigikogu Juhatus Wabariigi Walitsusele, kui eelnõu wõi esitis ilma Riigikogu otsuseta juhatus poolt komisjoni antaks.“

Rkl. A. Tupits (põl.k.): Asi oleks siis nii: Riigikogu liige annab teatud eelnõu sisse ja kui ta kirjalikult pole nõudnud, et see otsekohe Riigikogu päwakorda wõetaks, wõi kui juhatus ise seda tarwilikuks ei pea, siis annab juhatus eelnõu wastawasse komisjoni. Ühtlasi antakse sellest eelnõust Wabariigi Walitsusele teada. Niisugusel korral ei saa Riigikogu liikmed teada, missugune see seaduseelnõu oli, mis Riigikogule sisse antud. Wõib juhtuda, et komisjonis saab eelnõu oluliselt muudetud, nii et ta oma esialgse kuju täiesti kaotab, enne kui ta Riigikogu ette jõuab ja wõib ette tulla, et eelnõu komisjonis sootu tagasi saab lükatud. Niisugusel korral ei ole Riigikogu liikmed sellest sugugi informeeritud. Sellepärast oleks põllumeeste rühma arwates tarwilik, et igast seaduseelnõust, mis Riigikogu Juhatus komisjoni annab, ärakiri Riigikogule saadetak. See teeks küll palju kulu, iseäranis sel juhtumisel, kui eelnõu komisjonist muutmata

kujul Riigikogusse tuleb ja ta siis asjata kaks korda paljundud on saanud, aga igitahes oleks sellest asjale kasu. Sellepärast teen ma ettepaneku: § 41 teise lõike teises reas sõnade „Riigikogu Juhatus“ järele mahutada sõnad „Riigikogu liigetele ja.“

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Mina tegelikult rhs. Tupits'i ettepaneku wastu ei wõi waielda, kui asjaolu arwesse wõtta, kus tehniliste raskustega tegemist on. Wõib olla antakse sisse, pikk mitmesaja §-line eelnõu, mis komisjoni läheb, komisjonis läbi arutatakse, tagasi lükatakse ehk komisjon teda nii wõrd muudab, et uue seaduseelnõu rahvasaadikutele wälja jagama peab, siis wõiks see sünnitada teatawal wiisil raskusi eelnõu laialijagamise juures, mida ka mitu korda kodukorra komisjonis arutatud on, ja sellepärast palun ma rhs. Tupits'i parandust eriti hääletada.

Juhataja O. Strandman: § 41 kohta on üks parandus rkl. A. Tupits'i poolt sisse antud ja see parandus käib järgmiselt: § 41, teise lõike teises reas sõnade „Riigikogu Juhatus“ järele mahutada „Riigikogu liigetele ja“. Palun neid, kes herra Tupits'i poolt ettepanud paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? — Nähtawasti on enamus poolt, aga et kindlam oleks palun ma hääled ära lugeda. (Hääletatakse weel kord, misjuures sekr. hääli loeb). Poolt on 30 häält, ja wastu 12. Sellega on see ettepanek wastu wõetud. Ma panen nüüd § 41 hääletamisele ühes wastuwõetud parandusega. (Hääletatakse). Wastu on üks hääl. Seega on see paragr. wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 42. Iga seaduseelnõu ja esitis peab hiljemalt päewal enne koosolekut Riigikogu ja Wabariigi Walitsuse liigetele kätte antud olema.

Rkl. A. Tupits (põl.k.) Ma tahtsin selle paragr. juure ühe wäikese paranduse teha ja nimelt, et iga seaduseelnõu „ühes seletuskirjaga“ saadetakse hiljemalt päewal enne koosolekut jne.

Juhataja O. Strandman: Palun kirjalikult parandust sisse anda.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 40 juures on ju kindlasti öeldud, et igal seaduseelnõul, mis sisse antakse, peab seletuskiri juures olema ja siis on ka loomulik, et see ühes seaduseelnõuga paljundatud ja Riigikogu liigetele

laiali laotatud saab. Isikliselt leian mina ja ka kodukorra komisjon, et sellesarnast parandust tarwis ei ole ja sellepärast ei saa mina mitte selle parandusega ühineda.

Juhataja O. Strandman: On ettepanek tehtud § 42 algust järgmiselt redigeerida: Iga seaduseelnõu ühes seletuskirjaga jne.“ Palun neid, kes selle paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Wastu ei ole keegi. Sellega on see parandus vastu võetud. Ma panen § 42 ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on § 42 ühelhäälel vastu võetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 43. Iga seaduseelnõu tuleb kolmel korral Riigikogus lugemisele. Esitised otsustatakse ühekordse arutamise järele.

(Sõnasoovijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 43 ühelhäälel vastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 44. Ühel koosolekul võib olla ainult üks lugemine.

Esimese ja teise lugemise waheaeg peab vähemalt kolm päewa olema, kui Riigikogu eriti lühemat waheaega ei määra.

Rkl. J. Piiskar (is.): Mina leian, et selle paragr. teine lõige täiesti üleaarne on ja panen ette seda maha kustutada.

Juhataja O. Strandman: Teisi ettepanekuid ei tehta. Rkl. Piiskar'i poolt on ette pandud § 44 teist lõiget välja jätta. Ma palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes vastu? Wastu on enamus, sellega on parandus tagasi lükatud ja sellepärast panen ma selle paragr. hääletamisele komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on see paragr. vastu võetud.

Kom. aruandja J. Seljamaa: Enne kui ma § 45 ette loen, pean ma tähendama, et see paragr. kodukorra komisjonis nõndasama palju häält poolt, kui vastu sai ja sellepärast peavad mõlemad ettepanekud Riigikogule kinnitamiseks ette pandama. See paragr. käib ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal maksmapandud seaduste kohta. Üks komisjoni liigetest oli arwamisel, et need seadused ei tule Riigikogus kinnitamisele, waid et need § 12-a põhjal väljaantud seadused wõiwad seadusandlisel teel kolmel lugemisel muu-

detud saada; sellepärast asus üks osa komisjoni liigetest sellele seisukohale, et paragr. sel kujul, nagu ta teise osa komisjoni liigete poolt ette pandud, mitte soowitaw ei ole vastu wõtta. Sellest Riigikogule teatades, kannan ma paragr. ette, mis nelja komisjoni liikme häälega vastu sai wõetud. Paragrahw ise on järgmine:

§ 45. Wabariigi walitsemise ajutise korra („Riigi Teataja“ nr. 109 — 1919 a.) § 12-a põhjal maksmapandud seaduste kinnitamine wõi tagasilükkamine sünnib ühekordsel arutamisel. Ei ole Riigikogu kahe kuu kestel peale istungjärgu waheaja lõppu wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal sel waheajal maksmapandud seadusi kinnitanud, lõpetawad nad oma makswuse Riigikogu Juhatuse sellekohase teadaande awaldamise järele „Riigi Teatajas“ kümnenadal päewal peale selle awaldamise.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Austatud rahwasaadikud! Minu arust ei wõi nüüd küll mitte ilma pikema jututa seda paragr. sarnasel kujul vastu wõtta. Kui meil nüüd põhimõttelik küsimus üles seatakse, kas meil maksab § 12-a põhjal väljaantud seadusi üleüldse arutama hakata, siis tuleb tunnistada, et sellel wõiks ju oma teataw alus olla. Ei taheta mitte seadust, mis kord juba on välja antud, muuta ega ära jätta, sest wahepeal on elatud tema põhjal, on wahest mõndagi juba riiklises elus sündinud tema põhjal jne. Aga teiselt poolt on ometi selge, et § 12-a põhjal väljaantawad seadusaktid käiwad mitte seadusandliste aktide hulka, waid peawad silmapilkseid nõudeid lahendada aitama. Ja ometi on parlamendil tarwis iga juhust ära tarwitada, et redigeerida seda, mis rutulikult on maksma pandud. Kui nüüd parlament teeks omale asja nii lihtsaks ja kergeks, et tema ainult üks kord arutaks neid § 12-a põhjal wastuwõetud seadusi, siis wõib juhtuda ühe wõi teise wea pärast, et enamuse waatekohalt terwe see seadus tagasi lükatakse ja selle läbi tühi koht lunakse, mis sagedasti otse rasket mõju wõib riiklises elus awaldada. Sellepärast oleks minu arust küll hädapärast tarwilik, et seadused, mis § 12-a põhjal välja antud, parlamendis tõesti seadusandlisel teel läbi waadataks. Wõib olla, et nende seaduste hulgas on niisuguseid, mis nii head on, et parlament nad heaks kiidab, kuid siis lähewad aga ka kolm lugemist nii ruttu läbi, et seal mingisuguseid raskusi juures ei ole. Sel korral aga, kui seal wigu on, peab wõimalus olema, neid wigu kõrwaldada, ja selles mõttes paneksin mina ette, et nende seadustega tuleks ümber käia,

nagu seaduseelnõudega parlamentlise asjaajamise seisukohast. Siis saadakse ära parandada puudused, saadakse aga ka alal hoida seda, mis selles ajutises seaduses head on, ilma et seal ülearu riskeeritaks.

Teiselt poolt ei wõi sellega mitte leppida, et öeldakse, et kui ei ole parlamendi komisjon mitte üldlausele koosolekule seadusi ette pannud, siis nad iseennast maksusetaks jääwad. Wene parlamendis oli niisugune praksis tarwitusel, et need seadused jäid uinuma, mis parlamendile ette ei toodud. Aga meil on ometi tarwis, et meie parlamentlised organid, vähemalt nüüd, kus parlament juba korralikult töötab, läbi waataks need ajutised seadusandlised aktid ja siis parlamenti informeeriks, kuidas neid hinnata, et tarbekorral parlament teaks neid puudusi kõrvaldada. Sellepärast soowitaksin mina, et siin ära jäetaks, eriline määrus, mida seadusandlisest seisukohast kuidagi wastu ei wõi wõtta, nimelt, et sarnased seadused ainult ühekordsel arutamisel wastu wõetakse. Jääb see ära, siis maksab nende kohta üldine kord ja ei ole siis ka mingisugust riisikot ega ajawiidet.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Rkl. Tõnisson läheb wälja peajasalikult praktilisest seisukohast ja arwab, et kõige kergem on parandada neid seadusi tema ettepaneku wastuwõtmise korral. Kuid iseennest see waade ei ole kokkukõlas selle seadusega, mis käib § 12-a kohta. Kui herra Tõnisson tuletab meele, missugune praksis on olnud Wene riigiwolikogus, siis peab ühtlasi ka meele tuletama, et seal oli mõni asi teisiti korraldatud, kui meil. Wene põhiseaduses oli § 87 tekst teistsugune, kui meie § 12-a tekst. § 87 Wene põhiseaduses käis umbes nii, et riigiwolikogu istumiste waheaegadel on walitsusel õigus, kui selleks tungiw tarwidus on, määrusi maksta panna, mis seadusandlist korda nõuaks, ainult kõigekõrgema kinnitusel. Neid määrusi ei nimetatud mitte seadusteks. Teine osa sellest käiks niiwiisi, et riigiwolikogu kokkutulemise järele kahekuu jooksul walitsus on kohustatud esitama riigiwolikogule wastuwõetud määrustele wastawad seaduseelnõud ja et wolikogu istungite waheajal walitsuse poolt wastuwõetud määrused kaotawad oma maksuuse kui esitatud seaduseelnõud mitte wastuwõtmist ei leia. Tähendab, seal oli sarnane kord ette määratud, nagu hra Tõnisson meile soowitab, nimelt, käsitada neid seadusi, kui seaduseelnõusid. Meie § 12-a on aga asetanud selle küsimuse teisele alusele. Meil on antud Asutawa Kogu poolt walitsusele Asutawa Kogu istumiste

waheaegadel täiesti seadusandluse õigus. Need ei ole mitte määrused, mis walitsuse poolt wastu wõetakse, waid seadused, samuti kui Asutawa Kogu enese poolt wastuwõetud seadused olid. Ainult üks kitsendus on olemas, need seadused kaotawad oma maksuuse, kui Riigikogu neid ei kinnita. Nii ei wõi meie käsitada iseennest neid seadusi, kui seaduseelnõusid, mis Riigikogule kinnitamiseks ette kantakse. Ja kui neid ei saa mitte käsitada, kui seaduseelnõusid, waid nagu seadusi algusest peale, siis ei tule ka kinnitamist wõi mitte kinnitamist ära segada seaduseelnõu arutamisega. Ja see kinnitamise akt on ühekordne, selleks ei ole sugugi kolmekordset lugemist tarwis.

See tee, mida soowitatakse hra Tõnisson'i poolt, mõjub selleks kaasa, et meie teeme § 12-a jäädawaks põhiseaduse lisanduseks ning jäädawaks meie põhiseaduse osaks. Sellele seisukohale minna ei wõi. § 12-a on meie põhiseadusega wastolus ja selle kaotamise kohta on wastaw seaduseelnõu juba sisse antud. Wäga wõimalik, et ka Riigikogu enamus sellele seisukohale asub, et seda seadust tuleb ära kaotada. Motiivid, millest wälja läheb rkl. Tõnisson, on aga sihitud sinna poole, et seda § 12-a käsitamist teha kõigehõlpsamaks. Walitsus wõib kerge käega seadusi wälja anda, mis mitte ei ole kokkukõlas teiste seadustega ega parlamendi soowidega jne., kui kergendatakse seda wõimalust tarwitada. Sellest seisukohast, arwan ma, ei peaks mitte parlament uuele seisukohale asuma, wõrreldes Asutawa Koguga. § 12-a põhjal walitsuse poolt wäljaantud seadused on seadused. Nende wäljaandmise juures peaks walitsusel kõigesuurem hool olema, et mis selle paragr. põhjal wälja antakse, ka tõepoolest wastuwõetawad Riigikogule oleksid. Ja kui walitsus enne selle paragr. tarwitamist selle eest hoolt kannab, et walitsewad rühmad oleks informeeritud nendest seadustest, mis tahetakse maksta panna, siis ei ole muidugi karta, et Riigikogu neid kinnitamata jätab ehk neid parandama hakkab üksikute paragrahwide ehk üksikute osade kaupa.

Minu seisukoht on see, et meie peaks § 12-a üldlause ära kaotama, sest tema ei ole mitte kokkukõlas meie põhiseadusega. Kõik need ettepanekud, mis teewad selle paragrahwi tarwitamise kergemaks praegusel ajal, on sihitud selleks, et seda paragrahwi enam eluliseks teha, jäädawaks põhiseaduse osaks. Sellepärast ei wõi ma mingil tingimisel leppida nende ettepanekutega, mis rkl. Tõnisson on teinud, ja leian, et kui on juba iseennest see halb

paragrahw olemas, siis ei ole mingisugust põhjust Riigikogul enesel teda kultiveerima hakata ja oma poolt samme astuda, et Wabariigi Walitsusel oleks kergem ja hõlpsam seda halba paragrahwi, põhiseaduse wastast paragrahwi tarwitada.

See ettepanek, mis on komisjoni poolt tehtud, teeb § 12-a tarwitamise üsna raskeks, sest uued seadused, mis walitsus § 12-a abil wastu wõtab, wõiwad ka kergelt tagasi lükatud saada. Selle kartuse juures ei hakka walitsus mitte nii kergelt neid seadusi wälja andma, kui tema seda oleks teinud, teades, et need seadused lähewad 3 lugemisele Riigikogusse ja, et seal wõib üksikuid parandusi ja muidatusti teha. Peaks wastu wõetud saama kord, et Riigikogu otsustab kinnitamise küsimust ühekordsel lugemisel ja, et Riigikogu kinnitamise korras ainult kinnitab neid seadusi ehk lükkab tagasi. Kui meie peakski sarnase korra juures Wabariigi Walitsuse seadusandmist raskendama, siis on see wäga hea, sest seadusandluse õigust tal üleüldse ei ole.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Austatud rahwasaadikud! See on küll õige, et teataw siht mul on olemas, aga mitte see, millest rkl. Palwadre rääkis. Herra Palwadre peab selle peale mõtlema, et teiste üle saab ikka otsustada oma enese läbi. Nõnda on siis ka järeldused, mis teiste kohta tehakse, ainult sel korral õiged, kui on teise tahte ehk püüete kohta mingisuguseid kaudseidki tõendusid, aga lihtsalt oletuste põhjal ette tuua teise tahtmisi on raske ja ekslik. Wõin öelda, et herra Palwadre poolt tehtud oletused minu püüete ja sihtide kohta on ekslikud. Minu püüed sellel alal on sootu teine. (Rkl. J. Piiskar: Õige. Tehke nüüd pikkamisi sissejuhatust). Teie olete hea ja wõtate pärast omakorda sõna, kui teil midagi öelda on. Meie ei käi sugugi peale, et peaks seda arukordset õigust, mis Asutaw Kogu walitsusele andis, seadusandmise kohta, igawesti alles jätma, waid minu lähtekoht on see: As. Kogu tunnistas § 12-a wäljaandmise riigi ehitamise ja korraldamise ajajärgus tarwilikuks, sest parlamendi mail on wäga raske kõiki neid rutulikka määrusi ja seadusi harilikul seadusandlikul teel rahuldada. Meil ei arwatud isegi seadusandlikku delegatsiooni kaastöötamisest küllalt olewat, et ruttu tarwilikka seaduse määrusi wälja anda, mis muutuwatel oludes ikka esile tõusewad. Asutawas Kogus oldi arwamisel, et § 12-a on tõesti hädasti tarwis, kuid kaua seda kesta lasta ei kaawatsetud.

Järjekordne Riigikogu ei suuda ka mitte

ühtepuhku terve aasta otsa koos olla ja oma hariliku tööga kõiki rutulisi seadusi wälja töötada ja anda, mida riigi korralduse keerulised olud ja rutulikkus nõuawad, sellepärast jätame weel esialgu selle paragrahwi alale. Riigikogu wõib igal ajal otsustada, kas § 12-a tuleb kaotada. Nii kaua kui ta alles on, peab loodama tingimised, et seadused ja määrused, mis selle paragrahwi põhjal maksuma pandud, wõimalikult elule wastaksid, seaduslikult kokkukõlas oleksid, et neid Riigikogus kolmekordsel lugemisel wastu wõetaks ja kinnitataks. Et nüüd seaduseelnõu sisse on antud, § 12-a ära kaotada, kui põhiseaduse mõttele wastuolewat, siis arwan mina, et kui päewakorrale tuleb see küsimus, siis peaks ikkagi arwesse wõtma, et walitsusel on tarwidus rutulikult töötada ja ei jõua tema elnõusid nii põhjalikult läbi arutada, et neist täielikud puuduseta seadused saaksid. Ometi on wäga raske seadust tagasi lükata ja sellepärast tuleks parlamendil neid täiendada ja parandada. Temal on ka wõimalus ülemineku-wormelitega, küsimistega ja muul wiisil walitsusele öelda, kui walitsuse poolt midagi ülepea-kaela tehtud on. Meie wõime iga kord surwet awaldada, kui on tehtud otsus, mida ei tohi lasta sündida.

Seadusi tagasi lükata nende wäikeste puuduste pärast ei saa, see on liig tõsine asi. Palju parem on vähem põhimõtteid taga ajada ja rohkem elunõuete järele käia. Mina ei pea sugugi soowitawaks, et see seadus meil aastate wiisi alale jääks. Kuid nii kaua, kui ta kestab, katsume tema tarwitamist korraldada ja tema põhjal wäljaantud seadusi tõesti kaalumise alla tarbekorral wõtta, kuid mitte ühel hoobil tagasi lükata. Herra Palwadre poolt ette toodud motiivid ei wõi mitte mõõduandwad olla. Meil peab olema vähem põhimõttelikka kaalumisi ja rohkem päris praktilisi nõudeid.

Rkl. K. Wirma (sd.): See paragrahw niisugusel kujul, nagu ta nüüd siin wariandina on ette toodud, käsitab seda § 12-a teatud astmetel. Iseäranis teine lause arendab seda seadust ja, minu arwates, täiendab ta seda, ning see saab tõesti küsitawaks, kas Riigikogu kodukord on see koht, kus meie seda nii kui nii kahtlast seadust hakkame arendama ja weel keerulisemaks tegema, kui ta praegu on.

Kui meie selle paragrahwi esimese osa juure tuleme, siis lähewad minu silma eest mööda need tegelikud asjad, mis näitawad, kuidas meie nende § 12-a põhjal makspannud seadustega tegelikult oleme toimeetanud. Neid seadusi oli terve wirn Asu-

tawas Kogus, tema komisjonides ja seal peeti neid tublisti aasta otsa... (Wahelhüüe: Ei, aastat ei olnud.) Olid ikka õige hulka aega, mitu kuud, ja seal peeti nõu, mis nendega siis nüüd teha; ja enamasti kõigis nendes seadustes tuli see huwitaw seisukord awalikuks, et õige suur hulk oli neid seadusi, milledes mõne osaga wõis leppida, kuid mõne üksiku paragrahwiga ehk mõne osaga nendest ei saanud kuidagi leppida; neid pidi kas hoopis wälja jätma ehk neid oli waja parandada. Selle takistuse peale jäid kõik Asutawale Kogule sisseantud, § 12-a põhjal wastuwõetud seadused, õhku rippuma.

Ja kui meie nüüd neid seadusi waatame, mis Riigikogusse on sisse antud, siis näib mulle, et suuremal osal nendest seadustest on seesama wiga. Näituseks on hariduskomisjoni poolt üks seaduseelnõu juhatusele juba sisse antud ja seal on öeldud „palume seda kinnitada nende ja nende parandustega“. Komisjon ütleb siin ära, et seadus parandamist nõuab, kuid ei ütle, kuidas seda teha, missugusel seaduslisel alusel seda ettepanekut käsitama peab ja see on waga küsitaw, kuis sellega nüüd hakkama saab. Wõtame tegeliku näituse: meie andsime täna komisjoni seaduse riigiraudtee teenijate palkade kohta. Mina isiklikult leian selles seaduses ühe huwitawa paragrahwi: wist minewal aastal jaotatakse raudteewalitsus 1919 a. eelarwe ülejäägi preemiateks ära ja seal küsiti temalt, mis õigusega seda tehti; ta tõi Wene seaduse paragrahwi wälja ja näitas, et summa, mis eelarwest üle jääb, tuleb ära jaotada; ja sellepärast tehti korraldus, et niisugust eelarwe ülejääkide jaotust ei tohi olla ning Asutawa Kogu poolt anti seadus, millega see Wene paragrahw ära muudeti. Kõnesolew paragrahw on aga nüüd § 12-a põhjal antud määrusega uuesti seadusse sisse wõetud; terwe see elnõu, mis raudteelaste palku korraldab, oleks ehk wastuwõetaw, kuid selle paragrahwiga, mis eelarwe ülejääke meeleheaks üksikutele ära jaotab, ei saa mitte leppida.

Kujutame omale ette, mis nüüd teha; kas nüüd selle tõttu, et see paragrahw sisse on wõetud, mis Asutaw Kogu ära on muutnud, tuleb nüüd seda § 12-a põhjal wastuwõetud seadust mitte kinnitada? Ja, siis on wõimalus seda seadust uuel kujul wälja anda. Ehk kui seda seadust kinnitatakse, siis peab uue seadusega muutma seda seaduse osa, mis kinnitatud seaduses wastuwõtmata; see on teine tee. Aga on weel kolmas wõimalus, ja see oleks niisugune, et seda seadust tuleb ikka seaduseks

lugada: teda ei ole waja mingisuguse otsusega enne kinnitada, waid seda wõib otsekohe wastawa seadusega muuta ilma kinnitust ootamata. Selle wastu waidlewad aga meie juristid; nad ütlewad, et § 12-a on öeldud, et neid seadusi peab kinnitama, ja sellega on kõik asi otsustatud. Ja, neid wõib kinnitada, ma ei hakka selle juures waidlema, kuid Riigikogu peab otsustama, kuidas seda teha; aga kui lugu niisugune on, nagu rhs. Tõnisson ütleb nende seaduste muutmise ja paranduse kohta, siis on rhs. Tõnisson'i parandused täiesti ilmaaegsed; tõmmame sellele paragrahwile lihtsalt kriipsu peale. (Rkl. J. Tõnisson wahel: Teine osa sellest on tähtis). Selle teise poole wastu tuleb iseäranis waielda; minu arwamine on, et peab selge olema, kuidas § 12-a põhjal antud seaduste kinnitamist tehakse; kas seda 3. wõi 1. lugemisel tehakse.

Nüüd on aga päris kindlasti selge, et see asi weel selge ei ole, waid seda tuleb alles selgeks teha, ja seda saab selgeks teha sellega, kui meie selle I-se poole ära hääletama, siis on ka selgus muretsetud. mitmekordsel lugemisel seda teha tuleb. Kui aga seda seisukohta üleüldse ei ole tarwis kätte saada, et § 12-a põhjal antud seadused ühekordsel lugemisel kinnitataks, siis ei ole seda paragrahwi tarwiski; siis astub iseenesest jõusse see seisukoht, mida rh. Tõnisson toonitas, nimelt neid seadusi muudetakse ja kinnitataks harilikus kolmekordse lugemise korras; siis ei ole ka mingisugust eri paragrahwi selleks tarwis. Ma ütlen, kui selle paragrahwi 1. pool wastu wõetakse, siis jääwad lahtiseks küsimused, mis tuleb teha neil juhtumistel, kui seadus ise hea on, aga temas on tarwis wäikesi parandusi ette wõtta; selle kohta on mulle aga kõik, kellega selle üle olen rääkinud, öelnud, et sellest saab üle; siis andke kohe uus seadus sisse, ja meie teeme ta kas wõi ühe päewaga walmis, loeme kolm korda üle, ja ongi tehtud.

See wõib ju ka nii olla, aga kui kodukorda tahetakse kindlust luua, siis on, minu arwates, see esimene pool selleks puudulik, sest ta ei tähenda kõiki neid astmeid ära, mis sarnastel juhtumistel waja teha on. Mis aga puutub selle paragrahwi teise poolesse, mida rhs. Tõnisson koha pealt waga kiidab ja arwab, et see peab tõesti nii olema, ja — sellega ei saa ma sugugi leppida; see paragrahwi osa ei kuulu sugugi kodukorda, selle wõite teie oma § 12-a juure põhiseadusse wõi selle paragrahwi uuele wäljaandele juure lisada; sinna wõite teda tarwitada, aga mitte ko-

dukorda, sest ma usun ja näen, et see II osa on iseäranis selle § 12-a täiendus, tema kuulub põhiseadusse, on põhiseaduse osa, aga mitte ei ole kodukorra täiendus. Just selle paragrahwi esimese poole hääletamisel teeb Riigikogu selgeks, kas tuleb nüüd kinnitada § 12-a põhjal antud seadusi ühekordsel läbiarutusel, või tuleb seda teha kolmel lugemisel. See paragr. annab ainult ühes asjas selgust, nimelt selle ühekordse hääletamise kohta, ja sellepärast ei tee ma mitte ettepanekut kõike seda paragrahwi välja jätta, vaid ainult selle paragrahwi teine lause, mis, minu arust, sugugi ei käi meie kodukorra hulka, vaid arendab § 12-a, mis tuleb ära kaotada tema täies ulatuses.

Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Praegu on veel teadmata, mis saatus § 12-a osaks saab. Senni aga kui ta veel maksab, peame oma kodukorra eelnõus ära määrama, kuidas nende seaduste kinnitamisel toimendada, mis § 12-a põhjal välja on antud.

Rhs. Palwadre tähendas siin väga õieti, et § 12-a on Wabariigi Walitsusele seadusandline õigus antud, ja walitsuse seadusandluse wili ei ole mitte mõnesugused määrused ega seaduseelnõud, waid ikkagi päris seadused. See on väga õige. Järjekult ei wõi neid seadusi, nii kui käesolew ettepanek selles seaduseelnõus ette näeb, ühekordse lugemisega milgil tingimisel tühjaks tunnistada, ega ka kinnitada, waid seda tuleb harilikus seadusandlises korras kolme lugemise teel teha. Sellepärast ei saa esimese osaga sellest paragrahwist kuidagi nõus olla.

Mis küsimusse puutub, kas § 12-a põhjal väljaantud Riigikogule ja kinnitamiseks ettepanud seadusi kinnitamise aktiga ka muudetud kujul kinnitada wõib, siis arwan mina, et seda ei wõi mitte. Sõna „kinnitamise“ mõiste ei luba kinnitatawas aktis mingisuguseid muudatusi ette wõtta, sest sarnasel korral saaks kinnitatud küll mõni teine seadus, aga mitte see, mis Wabariigi Walitsus välja andis § 12-a põhjal.

Ka käesolewa paragrahwi teise osaga ei saa nõus olla. Selle järele jääksid Wabariigi Walitsuse poolt väljaantud seadused mingisugusesse äraootawasse seisukorda. Rahwal oleks põhjust oletada, et kes teab, kas seda seadust kinnitatakse wõi ei kinnitata ja peaks 2-kuulise tähtaja, mis siin ette nähtud, ära kaotama. See oleks aga kõige halwem, kui meil riigis niisugused seadused maksawad, mille kohta arwamine wõib tekkida, et neid täita ei pruugi, sest wõib olla, nad saawad peale istung-

järgu lõppu ära muudetud. Walitsus wõib, näituseks, § 12-a põhjal mingi tolliküsimusse puutuwa seaduse maksma panna, millega, näituseks, teatawaid tollisid kõrgendatakse, ärimehed aga ei too oma kaupa sarnasel korral tolliaitadest välja, sest neil wõib põhjendatud kahtlus tekkida, kas see seadus mitte muudetud ei saa, nimeetatud paari kuu järele.

Kõige selle põhjal ei saa ma kogu selle paragrahwi nõus olla ja panen selle paragrahwi asemele järgmise redaktsiooni ette:

„Wabariigi walitsemise ajutise korra („Riigi Teataja“ nr. 109, 1919 a.) § 12-a põhjal maksmapandud seadused kinnitatakse wõi jäetakse kinnitamata sellekohase seadusega, mis Riigikogu poolt harilikus seadusandlises korras välja antakse.“

Rkl. J. Seljamaa (tõer.): Riigikogu liikmed Tõnisson, Wirma ja Tupits on osalt seda ära öelnud, mispärast wõimatu on kodukorra § 45 wastu wõtta sel kujul, nagu osa kodukorra liikmeid on soowitanud. Ma tahaks rhs. Palwadre wäidetele, mis tema selle paragrahwi kasuks tõi, mõned wastuwäited ette kanda. Rhs. Palwadre kardab, et kui meie paragrahw 45 sel kujul wastu ei wõta, nagu osa komisjoni liikmeid on soowitanud, siis meie sellega § 12-a sanktsioneerime kodukorras oma põhiseaduse juure. Mina seda igatahes mitte ei näe. § 12-a ei ole meie makswa põhiseadusega igatahes mitte kokkõlas ja Sots.-dem. rühm on õigele teele asunud, et seda paragrahwi ära kaotada. Sellekohane eelnõu on üleüldisse komisjoni antud ja soowida oleks, et Riigikogu samale teele asuks ja § 12-a ära kaotaks.

Teine põhjendus, mis rhs. Palwadre teise wäitena ette tõi, on see, et wõib olla Wabariigi Walitsus, ära kasutades waheaga, seadusi välja annab rhs. ja Riigikogu liigete kiuste, mis Riigikogu enamusele mingil teel wastuwõetawad ei ole. Ma ei tahaks mitte uskuda, et Wabariigi Walitsus, kes peaks toetama ennast rahwa tahtmise ja Riigikogu enamuse arwamise peale, midagi Riigikogu kiuste teeks. Ka on wõimalik Riigikogu kokkuastumise esimestel päewadel seaduste ümberlukkamisele asuda, mida Wabariigi Walitsus § 12-a põhjal waheajal välja on annud.

Meil tuleb selle paragrahwi juures veel teine küsimus ära otsustada, kas need § 12-a põhjal väljaantud seadused on seadused wõi ei ole, ja kui meie selles küsimuses oleme selgusele jõudnud, kas on nad seadused wõi midagi muud, siis tuleb ka wastawalt talitada. Otsusele jõudes, et

nad seadused on, — ja seda nad ikkagi on, — tuleb neid ka nõnda muuta, kuidas muudetakse seadusi, s. o. seadusandlisel teel, uue seaduse väljaandmisega, aga mitte resolutsiooniga. Aga kui meie seisukohale asume, et need seadused (ma nimetan neid seadusteks), mis § 12-a põhjal välja on antud, mitte seadused ei ole, et nendega teatawaid juriidilisi wahekordi ei ole makswa pandud, siis on ju loomulik, et nende muutmisel mingisugust teist teed peab walima. Meie teame, kuidas on võimalik seadusi muuta ja täiendada, mis mitte makswa olukorraga kokkukõlas ei ole ja mis mitte rahwaesituse soowidele ei wasta. Neid wõib muuta ainult seadusandlisel teel kolmel lugemisel. Kui meie oleme otsusele jõudnud, et § 12-a põhjal tõesti on õigus jookswat seadusandlist tööd teha ja seadusi välja anda, kui meie otsusele oleme jõudnud, et need ikkagi seadused on, siis wõime neid muuta ja parandada ainult seadusandmise teel ja kolmekordse lugemise järele.

Mis seaduse kinnitamisesse puutub, siis arwan mina, et see nõudmine on tingitud ainult ühest sõnast § 12-a, kus öeldakse, et Wabariigi Walitsus peale rahwaesituse kokkuastumist annab need seadused rahwaesitusele kinnitamiseks. Kui meie seda küsimust waatame wormilisest seisukohast, § 12-a tähest välja minnes, siis wõiks wasta oletada, et nende seaduste „kinnitamine“ resolutsiooni teel võimalik on. Kuid, minu arwates, on see seisukoht ka täitsa üleliigne, sest seadused, mida ei soowita muuta ega parandada, on ju iseenesest seega makswad, ilma et siin mingisugust resolutsiooni waja oleks wõtta. Mina ühinen isikliselt rhs. Tõnisson'i ettepanekuga, mida ta tegi, et seaduse tagasilükkamine ja ka seaduste muutmise sünnib kolmel lugemisel. Siis ühinen mina weel rhs. Wirma ettepanekuga, et selle paragrahwi teine osa tingimata tuleb välja jätta. Kui meie selle paragrahwi teise osa sisse jätame, siis on päris õigus, nagu rhs. Wirma siin tähendas, et see on § 12-a seaduse täiendamine ja on selle seaduse weel suurem sanktsioneerimine.

R k l. A. A n d e r k o p p (töer.): Õieti pean ütleva, et herra Seljamaa on põhimõttelikult küsimuse otsustamise nii keeruliseks teinud, et minul isiklikult, pean tunnustama, selle ettepaneku kohta arusaamine niisugusel kujul puudub ja arwan, et niisugust nõiaringi siin juures kuidagi wiisi ehitada ei tohi. Herra Seljamaa seletab niimoodi, et meil on praegu § 12-a põhjal wõetud seadusi, mille muut-

mine nende wõetumise juures ette ära nähtud peab olema. Herra Seljamaa, kui kodukorra komisjoni aruandja, peaks teadma, et meil kusagil mujal ei ole ette nähtud korda, kuidas meie seadusi wõetud peame, kui kodukorras, ja praegu meie teemegi kodukorda. Praegu on meil wõimalus teha, mida meie tahame ja kuidas saab sellele wõtta, et meil on kord, kui meie seda korda ise teeme. Austatud Riigikogu liikmed ei tohiks endale ette kujutada niisuguseid nõiaringsid, sest kui sisuliselt asju waadata, peame ütleva, et nendest kuidagi wiisi aru ei saa. Õieti on siin 3 ettepanekut olemas. Esimene ettepanek on, et § 45 üleliigne on ja et siin tuleb talitada harilikus korras seaduste järele, mis § 12-a põhjal wõetud. Teine ettepanek on, et tuleb esimene lause sisse jätta teatud parandusega ja kolmas ettepanek, wiimane lause välja jätta. Nendest ei saa ma kuidagi wiisi aru. Kui nüüd puht loogiliselt seda wõtta, ja kui meie praegu ära määrame seda korda, kuidas seadusi kinnitada, siis peab ütleva, et need ettepanekud wõetud ei ole. Siis tähendasid herra Tõnisson ja herra Seljamaa, et seaduse muutmise ehk tagasilükkamine sünnib kolmel lugemisel. Lugupeetud Riigikogu liikmed, millal on meil kunagi seadus kolme lugemise järele tagasi lükatud? Ma arwan, et esimesest lugemisest küllalt on, mis jaoks siis weel seda, et kolme lugemise järele seadust tagasi lükata, see on täiesti arusaamatu. Mis jaoks siis neid seadusi ka § 12-a põhjal on wõetud? Siis on edasi öeldud, et § 12-a põhjal on seadusi wõetud ja et neid makswapanekuks nüüd tarwis on kinnitada.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina sellest küll aru ei saa, et üht seadust teise seadusega kinnitatakse. Peale teist lauset tuleks sisse wõtta: „samade seaduste muutmise sünnib kolmel lugemisel, nagu seaduseelnõudega“. Seaduste tagasilükkamine ja kinnitamine wõiks aga ühel lugemisel sündida. Kui üks seadus olemas on, mis ütleb, et igähte, kes tapab, seda karistatakse. Kui teie selle wiimase lause välja jätate, siis on meil niisama suur õigus ka § 12-a kohta olemas. Teie ütlete, et need seadused, mis Wabariigi Walitsus § 12-a põhjal wõtnud, kinnitusele tulewad. Kuid teie ei ütlete seda mitte ära, millal nad kinnitusele tulewad, kas kuu, kahe, aasta, paari, wõi 25 aasta pärast. Mis on sellest kinnitamisest kasu, kui ei teata aega, millal kinnitamine sündima saab. Niisugusel teel ei ole üleüldse mõtet

§ 12-a talitamise juures kinnitamist nõuda. Ma kordan veel oma ettepanekut, et tuleks see paragrahw vastu wõtta, kuid uue lausega, kus seaduste muutmise kord ette oleks nähtud. Selle wastuwõtmisega oleks rahuldatud rahwasaadikud Tõnisson, Wirma ja ka Tupits.

Rkl. K. Ast (sd.): Olgu arutatawa punktiga lugu kuidas on, aga seda peab tunnistama, et herra Tupits'i ettepanek selles asjas enam, kui imelik oli. Ma pean tunnistama, et § 12-a põhjal wastuwõetud seaduste kinnitamine uue seadusandlise aktiga oleks täpipealt samasugune, nagu meil tarwitusel olew rahwuwaheliste lepingute ratifitseerimise kord. Wiimane peab 3 lugemisel kinnitatud saama. Et aga maksuand seadusi ratifitseerida 3 lugemisega, — sellega ei wõi mitte leppida. Ei ole näinud, et Wabariigi Walitsus ühtegi seadust, mis § 12-a põhjal vastu wõetud, 3 lugemisel vastu wõtnud oleks. Wäga hea on, kui nad ükski kord seaduse läbi loewad. (Rkl. J. Tõnisson: See on eksitus, hommikust õhtuni loetakse.) Harilikult on minister teatawa seaduseelnõu kaasa toonud ja ta seletab walitsuse liigetele ära, mis seal seaduseelnõus seisab. Wõib olla, et endine kohtuminister, keda kui hoolast inimest tuntakse, seaduseelnõu üksikasjaliselt läbi waatas, muidu aga usaldati seaduseelnõu ettepanijat. Ma ei taha mitte öelda, et seadused alati sel teel vastu said wõetud, kuid seda ei ole ka nõutud, et need seadused oleksid alles peale 3 lugemist vastu wõetud. Riigikogult teie aga nõuate, et seaduste kinnitamine peab kolmel lugemisel sündima ja kolmel erikoosolekul tuleks seda otsustada.

Waadake, — mis teie sellega, herra Tõnisson, siis kätte oleksite saanud? Ainult seda, et walitsus teaks: Riigikogu on sunnitud kolmel eriistumisel walitsuse poolt antud seaduste üle järele mõtlema. Sellesamaga on ka garanteeritud, et suured wead ilmkahlemata ära parandataks. See loob walitsuses eneses meeolu, mis selleks soodne, et § 12-a põhjal kiirelt seadusi läbi libistada, et § 12-a aparaat wõiks töötada, wõiks hoogsalt töötada, nagu riigi rahapress mõnedel silmapilkudel.

§ 12-a põhjal wäljaantud seadused omandawad täieliku seadusliku jõu, nemad on seadused, seda loeme § 12-a tekstist, kus on öeldud, et Wabariigi Walitsus täidab rutuliku iseloomuga jookswa seadusandluse ülesandeid Asutawa Kogu, — nüüd Riigikogu. — istumiste waheaegadel. Wäljaantud seadused hakkawad maksma „Riigi Teatajas“ wäljakuulutamise päewast arwa-

tes. Ometi on nende seaduste maksuwõud teine, kui Riigikogu, — waremalt Asutawa Kogu, — poolt wäljaantud seadustel. Nimelt § 12-a ise kitsendab palju oma põhjal wäljaantud seadusi. Seal on öeldud, et Wabariigi Walitsuse poolt wäljaantud seadused ja krediidi määramised lõpetawad oma maksuuse, kui nad kahe nädala jooksul peale Asutawa Kogu, — nüüd Riigikogu, — istumiswaheaja lõppemist Asutawa Kogule, — nüüd Riigikogule, — Wabariigi Walitsuse poolt kinnitamiseks ette pole pandud, ehk kui nad Asutawa Kogu, — nüüd Riigikogu, — poolt kinnitamist pole leidnud. Nii on need seadused tingiwa iseloomuga, nemad maksawad „nii palju“ „kuipalju“, nemad maksawad teatud aja ja jääwad maksma sel korral, kui nad kinnitamist leiawad. Kui neid ei kinnitata, siis maksawad nad ainult teatud aja jooksul ja kaotawad pärast seda oma jõu.

See on nüüd täiesti meie teha, kuidas meie oma jaatawa ehk eitawa otsuse nende kohta ütleme. Kui wastaw komisjon oma seisukoha selle küsimuse kohta peale küsimuse läbikaalumist on awaldanud, siis ei tarwitse meie mitte oma tahtmise-awaldamiseks kolmeks eriistumiseks kokku tulla (Rkl. J. Tõnisson kohalt: Seda pole mitte walitsuse pärast tarwis, waid parlamendi enamuse ja vähemuse pärast). Lubage, kui see küsimus on päewakorda wõetud ja liiategi komisjonis olnud, siis on ometi wõimalus olnud kõigil parlamendi liigetel selle kohta oma tahtmist awaldada. Mina oma poolt toetan seda teksti, mis kodukorra komisjoni poolt ette pandud.

Juhataja O. Strandman: Ma kuulen ettepanekuid waheaega määrata. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. Kuulutan ¼-tunnilise waheaja.

(Waheaeg algab kell 8,5 min.).

Peale waheaja algab koosolek uuesti kell 8,30 min.

Juhatab esimees O. Strandman, sekretäri kohal abisekretäär J. Bergman.

Rkl. J. Seljamaa (töer.): Herra A. Anderkopp tähendas õieti, et selle paragrahwi arutamisel oleme nõiaringi sattunud. Nõiaringi oleme sattunud sellepärast, et meie wabariigi seadusi tahame kahte jakku jagada: ühed on, nõnda öelda, esimese järgu seadused ja teised on teise järgu seadused. Esimese järgu seadused on niisugused, mida meie muudame, parandame, tagasi lükkame õigel seadusandlisel teel, nimelt kolmel lugemisel. Teise järgu seadused on need, mida meie, kui see pa-

randus vastu wõetakse, ühe lugemisega maksuma paneme ehk tagasi lükkame. Rkl. Ast seletas, et seadused, mis § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt maksuma on pandud, mitte kordagi Wabariigi Walitsuse poolt koosolekul läbi ei ole loetud. See wäide kõneleb selle kasuks, et nende seaduste tagasilükkamisel meie, rahwaesitajad, peaksime palju hoolsamad olema, kui walitsus seda oli, kui hra Ast'i seletust õigeaks tunnistada. Rahwaesitus peab neid palju tõsisemalt wõtma ja hästi läbi kaaluma, mida aga loomulikult siis mitte teha ei saa, kui meie nad ühekordse lugemise järele kinnitame, ehk tagasi lükkame. Ma julgen Riigikogu liigete tähelpanu järgmise asjaolu peale juhtida: missugune akt on seadusandliselt tähtsam, kas on tähtsam mingisugune seaduse tagasilükkamine või mingisugune seaduse parandamine? Wabariigi Walitsus on § 12-a põhjal terve rea seadusi maksuma pannud. Riigikogu leiab wahest, et ühes ehk teises seaduses on tarwis mõnedes paragrahwides wäikesed muudatused ette wõtta ja need parandused wõetakse vastu kolmel lugemisel, nagu siin on seletatud. Seadused soowitakse aga tagasi lükata resolutsiooni teel; ma leian, et seaduse tagasilükkamine on palju suurem ja tähtsam seadusandline akt, toob palju suuremaid tagajärgi enesega kaasa, kui üksikute paragrahwide parandamine jooks was seadusandluses ja seda akti tahtakse ühe lugemisega läbi teha. Seda, minu arwates, küll ei wõi. Kui meie siin praegu oma kodukorra kokku seame, nagu rhs. Anderkopp õieti tähendas ja sinna teatawad määrused paigutame, kuidas wiisi meie seadusi ellu wiime, mitmekordse lugemise läbi neid vastu wõtame wõi tagasi lükkame, siis tahan ma igatahes rahwasaadikuid hoiatada, et meie mitte sarnasse nõiaringi ei satuks, et meie seadusi kahte järku jagame, neid liigitades esimese ja teise järgu seadusteks. Igatahes on seaduse tagasilükkamine nii tähtis akt, et Riigikogu seda ühekordse lugemise teel ette ei peaks wõtma. (Rkl. J. Tõnisson kohalt: Palun asjalikuks märkuseks sõna!).

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Rkl. Ast ja siis pärast rkl. Seljamaa puudutasid seda asjaolu, kuidas Wabariigi Walitsus seadusi wälja töötab ja wälja annab.

Ma wõin konstateerida, et sel ajal, kui mina Wabariigi Walitsuses olin, anti neid seadusi nii wälja, et loeti nemad tõesti walitsuse koosolekul ette. Sel juhtumisel, kui üks ehk teine walitsuse liige mõne üksiku asja vastu waidles, anti need seadused erikommisjoni, kus need läbi aru-

tati. Nõnda, et see seaduste wäljaandmise kord ei olnud sugugi nii pealiskaudne, nagu hra Ast siin oletas, waid katsuti teha, mis wähegi wõimalik oli. Aga, nagu ma juba rõhutanud olen, ei kindlusta see kõik ikkagi weel seda põhjalikku eel-wõi läbitöötamist, mida parlamendi seadusandlik kord garanteerib.

Rkl. A. Palwadre (sd.): Need Riigikogu liikmed, kes § 45 vastu waidlewad, lähewad peajasjalikult sellest seisukohast wälja, et Riigikogul peaks wõimalik olema muuta neid seadusi, mis § 12-a põhjal maksuma on pandud, ja mida Riigikogu weel kinnitanud ei ole. Et seda muutmist kergendada, tahetakse läbi wiia kolmekordset lugemist, mille jooksul oleks wõimalik neid üksikuid muutusi teha. Siin tähendati juba enne selle peale, et siin ei wõi kahte asja segada, seaduse muutmist ja seaduse kinnitamist. § 12-a näeb ette ainult selle paragrahwi põhjal wäljaantud seaduste kinnitamist ja käesolewal korral meil on tarwis ainult ette näha, kuidas peab sündima nende seaduste kinnitamine. Mis puutub seaduste muutmisse, siis tuleb seda teha hariliku seaduseelnõu kujul, § 43 järele, kus on öeldud, et iga seaduse muutmise sünnib seaduseelnõu läbi, mis vastu wõetakse kolmel lugemisel. Nii tuleb lahutada seaduse muutmise küsimust seaduse kinnitamise küsimusest.

Käesolewal korral on küsimus ainult seaduse kinnitamises ja siin ei ole ette toodud mingisuguseid põhjendusi, ei juriidilisi ega ka praktilisi, miks peaks seaduse kinnitamine sündima 3 lugemisel, kuna selle juures seadust muutma ei peaks, sest muutmise kohta on makswad eriparagrahwid kodukorras ja sellest ei ole siin mitte kõne. Üleüldine komisjon arutas omal ajal § 12-a põhjal wastuwõetud seaduste kinnitamise korda ja see komisjon, kelle ülesandeks on Riigikogus juriidiliste küsimuste lahendamine, see komisjon jõudis ühelhäälel otsusele, et peaks neid seadusi kinnitama sel kujul, nagu see on § 45 ette nähtud, s. o. ühekordsel lugemisel.

See käib selle kodukorra paragrahwi esimese poole kohta. Kuid ka teine pool oli põhimõttelikult üleüld. kom. wastuwõetaw, nimelt sellepärast, et ei wõi mitte wäga pikale wenitada seda teadmatuse aega, kus keegi ei tea, kas seadus kinnitatakse wõi mitte. Ja sellepärast ongi tarwilik ka selle paragrahwi teine osa, et ära määrata kindel tähtaeg, mille järele oleks selge, kas siin on tegemist ühe jäädawa seadusega, ehk ühe ajutisega, mis oma makswuse wõib kaotada. Mõlemad kodukorra § 45 osad üht-

lasi ka kitsendawad § 12-a tarwitamist, nimelt selles mõttes, et nad sunniwad Wabariigi Walitsust nii talitama, nagu sellest praegu rääkis hra Tõnisson oma endise walitsuse ajast: et walitsus ei pea mitte ühel lugemisel kergelt seadusi wastu wõtma, waid peawad mitmed erikomisjoni-d olema, kes neid seadusi enne põhjalikult läbi kaaluwad, kui nad walitsuse poolt wastu wõetakse. Ja kui need seadused niiviisi põhjalikult läbi kaalutud on, siis ei wõi ka niisugust juhtumist ette tulla, et walitsus wõtab wastu mingisuguse seaduse, mis Riigikogu tagasi wõib lükata.

Kui talitatakse ettewaatlilikult § 12-aga, siis ei wõi juhtumisi olla, kus seaduseelnõu saaks tagasi lükatud. Kui aga walitsus talitab kergemeelselt, siis on wäga hea, kui lükatakse tagasi niisugused kergemeelselt wastuwõetud seadused. Kui aga wastuwõetud seaduses on mõned wäikesed wead, wäikesed puudused, siis peab neid parandama harilikus korras, nagu kõiki teisi seadusi. (Rkl. J. Tõnisson: Hädaohtlikud on niisugused nowellid). Ja lõppude-lõpuks, kui teie tahate saada niisugust perfekt-seadust, mida muuta üleüldse ei pruugiks, millega kõik rahul oleks, niisugust seadust teie kätte ei saa. Igas seaduses, ka niisuguses, mis Riigikogu poolt wastu wõetud ja „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud leiduwad mõned paragrahwid, mida juba teisel päewal waja muuta oleks.

Peale nende juriidiliste põhjenduste, mis iseenesest Asutawa Kogu poolt wastu wõetud seaduse tekstist järgnewad, ja mis mitte ei luba seda seadust käsitada, nagu mingisugust seaduseelnõu, nagu see Wene riigiwolikogus oli, waid meie peame käsitata neid seadusi nagu Wabariigi Walitsuse esitisi Riigikogule peale nende puht juriidiliste põhjenduste — on igatahes kaalu ka see asjaolu, kuigi ei wõi öelda, et seda sihilikult tahetaks kätte saada; mida kergemaks tehakse § 12-a käsitamise wõimalus, seda ohtramalt hakatakse seda tarwitama. Neil mõlematel põhjustel tuleks § 45 nii wastu wõtta, kui komisjoni poolt ette pandud on. Rhs. Anderkopp'i parandus on iseenesest täiesti arusaadaw ja kordab seda, mis § 43-das juba olemas on; kui hra Anderkopp mõtleb § 12-a põhjal wastu wõetud seaduste parandust ja muutmist nende kinnitamisest eriti käsitada, sellepärast on ka Anderkopp'i parandus täiesti ülearune. Seaduste muutmiste korra kohta käib § 43. Walitsuse seadused tulewad muuta samas korras, nagu teisedki seadused.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Mina, kui komisjoni aruandja, ei leia wõimalikuks ühegi parandusega ühineda. Juhin ainult selle peale tähelepanu, et kui paragrahwi teine osa sisse jäetakse, nagu tema praegu sisse on wõetud, siis wõiks nii mõndagi arusaamatust sündida. Kui Riigikogu on kohustatud neid seadusi kahe kuu kestel läbi waatama, siis ei ole see praktiliselt sagedasti mitte wõimalik. Wabariigi Walitsusel on õigus kahe nädala jooksul peale Riigikogu kokkuastumist neid seadusi, mis § 12-a põhjal wastu wõetud, ette panna. Jääb järele siis ainult 6 nädalat ja kui terve rida niisuguseid seadusi tahetakse komisjonis põhjalikult läbi waadata, siis on wõimatu otsustada, kas need seadused on elulised, wõi mitte. Mina leian, et see kuue nädala jooksul wõimatu on. (Rkl. A. Anderkopp: Ma palun faktiliseks õienduseks sõna).

Juhataja O. Strandman: Faktiliseks õienduseks sõna ei anta.

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Ma palun sõna faktiliseks märkuseks.

Juhataja O. Strandman: Sõna on rkl. Anderkopp'il faktiliseks märkuseks.

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Kui leitakse, et 2 kuud § 12-a põhjal wastuwõetud seaduste läbiwaatamiseks ja kinnitamiseks wastuwõetaw ei ole, siis wõiks seda ju kolme kuu peale pikendada.

Juhataja O. Strandman: Sisse on tulnud mitmed parandused ja ma loen nad ette ja kawatsen ka hääletamisele sarnases korras panna. Rkl. Tupits'i ettepanek on järgmine: „Wabariigi walitsemise ajutise korra („Riigi Teataja“ Nr. 109, 1919. a.) § 12-a põhjal maksmapandud seadused kinnitatakse wõi jäetakse kinnitamata sellekohase seadusega, mis Riigikogu poolt harilikus korras wälja antakse“. Kui Riigikogu selle paranduse wastu wõtab, siis jääb paragrahw wälja ja teisi ma hääletamisele ei pane. Kui aga see parandus tagasi lükatakse, siis panen ma parandused hääletamisele selles korras, nagu nad sisse on antud; nimelt rkl. Tõnisson'i poolt, siis komisjoni ettepaneku, siis rkl. Anderkopp'i ja lõpuks hra Wirma ettepaneku.

Rkl. A. Anderkopp (töer.): Ma arwan, et juhataja seisukohaga leppida ei saa, sest hra Tupits'i ettepanek ei kõrvalda teisi ettepanekuid.

Juhataja O. Strandman: Sõnasoowijaid korra kohta enam ei ole. Hra Wirma ettepanek seisab selles, et komisjoni poolt ette pandud redaktsioonis

II lause wälja jääb, mis järgmine oleks: „Ei ole Riigikogu kahe kuu kestel peale istungjärgu waheaja lõppu Wabariigi Walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal sel waheajal maksmapandud seadusi kinnitanud, lõpetawad, nad oma makswuse Riigikogu Juhatuse sellekohase teadaande awaldamise järele „Riigi Teatajas“ kümendal päewal peale selle awaldamise“. Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu on? Wastu on nähtawalt suur enamus. Herra Wirma ettepanek on sellega tagasi lükatud. — Järgmine on herra Tupits'i ettepanek ja käib paragrahwi esimese jao kohta. Ma panen selle paranduse hääletamisele ja palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Kes wastu? Wastu on nähtawasti suur enamus. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. — Järgmisena tuleb hääletamisele hra Tõnisson'i parandus. See parandus käib järgmiselt: Kustutada maha „sünnib ühekordsel arutamisel“. Selle asemele tuleb lisada: „ehk muutmise sünnib harilikus seadusandlikus korras kolmel lugemisel“. Palun neid, kes hra Tõnisson'i ettepaneku poolt on, käed üles tõsta. Ma palun sekretääri hääled ära lugeda. Palun neid, kes selle ettepaneku wastu on, käed üles tõsta. Hra Tõnisson'i ettepanek on 28 häälega 17 wastu tagasi lükatud. — Järgmine ettepanek on hra Anderkopp'i ettepanek I ja II lause wahele komisjoni ettepanekus mahutada lause: „Samade seaduste muutmise sünnib kolmel lugemisel, nagu seaduseelnõudega“. Kes selle ettepaneku poolt on, palun käed üles tõsta. Palun neid, kes selle wastu on, käed üles tõsta. Üksikud hääled on wastu; sellega on see lisandus wastu wõetud. Ma panen nüüd selle paragrahwi hääletamisele, ühes herra Anderkopp'i täiendusega. (Hääletatakse). Wastu on vähemus. Nii et sellega on komisjoni ettepanek wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 46. Iga päewakorda wõetud esitise ja seaduseelnõu kohta otsustab Riigikogu kõige pealt, kas esitise arutamisele wõi seaduseelnõu esimesele lugemisele (üleüldistele läbirääkimistele) minna, wõi neid enne komisjoni anda.

Selle küsimuse kohta antakse sõna kahele poolt ja kahele wastu § 66-da korras.

Rkl. K. Wirma (sd.): Kui nüüd niisugune kord on wastu wõetud, et seadus-

eelnõu ei tule mitte otsekohe Riigikogus arutada, waid et antakse otsekohe komisjoni kätte, kui see sisseandja pole seda otsekohe nõudnud, et see küsimus tuleks siin arutuse alla, siis oleks üleliigne see kord, mis § 46 on ette nähtud, nimelt, et siin seda küsimust otsustada, kas teda komisjoni anda, wõi mitte. Peale selle on täiesti üleliigne see seisukoht, et kui seaduseelnõu komisjonist tuleb Riigikogusse esimesele lugemisele, et siis seda küsimust üles tõsta, kas nüüd asume ka arutusele, wõi anname komisjoni, tehes samuti, nagu meie praeguses kodukorras on ette nähtud. Niisugune seisukoht on paljudele arusaamatu ja see tuli nähtawale tänagi töökaitse komisjoni ettepaneku puhul, kus tuli küsimus ära otsustada, kas meie hakkame arutama seda küsimust otsekohe wõi mitte. Komisjonis selgus, et päewakorda wõetud küsimus tuleks otsekohe arutusele wõtta. Sellepärast on see seisukoht meie Riigikogu kodukorra § 46-das, mis meie Asutawa Kogu kodukorraski oli, täiesti üleliigne, ja meie wõiksime järgmist § 47 nõndawiisi parandada, et iga päewakorda wõetud esitis tuleb otsekohe arutusele seaduseelnõu aga esimesele lugemisele, kui komisjon, kelle kätte esitis wõi seaduseelnõu oli antud, selle arutamise korra kohta teistsugust ettepanekut teinud-ei ole. Selle tagajärjel jääks ka § 48 wälja, mis nüüd teatud wiisil tahab garanteerida seaduseelnõu sisseandjale, et ei saa korra mõttes kahele poolt ja kahele wastu sõnaandmisega otsustada seaduseelnõu tagasilükkamist. § 48 tahetakse seda siis nüüd garanteerida, et niisuguse lühikese sõnawõtmisega ei lükataks seaduseelnõu tagasi. Seda aga saaks tõesti sellega kätte, kui seaduseelnõud ja esitised, mida otsekohe nõutakse arutamise alla wõtta, ka arutamise alla tulewad. Sellepärast teeks ettepaneku, et § 46 täiesti wälja jäetaks. Ja § 47-da puhul teen ma siis ka wastawa paranduse.

Rkl. A. Tupits (põl.-k.): Siin ei saa kuidagi nõus olla ei komisjoni ega ka herra Wirma ettepanekutega. Komisjoni ettepanekuga ei saa nõus olla järgmistel põhjustel: siin awaneb wõimalus, et iga päewakorras olewa eelnõu esimesele lugemisele wõib Riigikogu koosolek otsekohe asuda. See ei oleks soowitaw, kui niisugune kord maksma hakkaks. Meil oli Riigikogus juba juhuse näha, kuidas Riigikogu hakkas kohe lühikest seaduseelnõu I lugemisel arutama, sest et ta wäga rutuline oli. Kuid warsti peale selle, kui see seaduseelnõu seaduseks sai, tuli arwamisi kuuldawale, et siiski on wiga tehtud, et see seaduseel-

nõu seaduseks sai, ilma et ta komisjonis läbi oleks arutatud. Sellepärast tuleks seda komisjoni ettepanekut nii muuta, et mitte seaduseelnõu esimesele lugemisele ei saa asuda, vaid et koosolek peab tingimata otsustama missugusesse komisjoni ta tuleb anda. Võiks ehk selle korra vastu waielda, et on kiireid seaduseelnõusid, mida komisjoni anda võimalik ei ole. Kuid komisjoni koosolekuid on ka võimalik küllalt kiirelt ära pidada, nii et seda karta ei pruugiks, et komisjon ei suudaks lühikese aja jooksul seaduseelnõu läbi waadata. See annaks aga kindlustuse, et meie mitte uisapäisa seadust vastu ei wõta, mis segadust sünnitaks, nagu seda näituseks, riigikoolide õpetajate palgaseadus sünnitas, mis suure hooga vastu wõeti.

Mis herra Wirma ettepanekusse puutub, seda paragrahwi üleüldse välja jätta, siis võiks sellega nõus olla, kui oleks kindlustus olemas, et Riigikogu liigete poolt sisseantud seaduseelnõule mitte juure ei saa kirjutatud, et teda tuleb otsekohe koosoleku päewakorda wõtta. Niisugusel korral ei saa juhatus seaduseelnõu enne komisjoni anda. Sellepärast wõiwad ülemalkirjeldatud halbtused ka sel puhul korduda.

Ma teen järgmise ettepaneku: „Iga päewakorda wõetud esitise kohta otsustab Riigikogu kõige pealt, kas esitise arutamisele minna, wõi teda komisjoni anda. Iga päewakorda wõetud seaduseelnõu kohta otsustab Riigikogu, missugusesse komisjoni teda anda“.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Austatud rahwasaadikud! Meil on tõesti nii mõnigi asi veel nii nagu kidurik parlamendi korras, sellepärast et meie oleme wahest harjunud väga lihtsalt asju ajama. Parlament peab aga omale teatawa asjaajamise korra niimoodi looma, et see kindlustaks kõige pealt parlamendi tööd põhjalikult ja kindlustaks muuseas ka võimalust, et need, kes vähemuses on, väikesed rühmadki, saaksid oma seisukohta kaitsta, et mitte ei tehtaks lihtsalt uisapäisa enamuse otsuseid, mida ei ole saadud küllalt läbi kaaluda. Parlamentlise otstarbe seisukohalt on parlamentaarses asjaajamise korras tarwis õieti suurt korrupidamist. Parlamentlise töö otstarbe seisukohalt on tarwilik mitte ülearu lihtsustada asjaajamise korda. Kui hra Wirma ette paneb, et meie terwe paragrahwi välja jätaksime selleks, et siis mitte ei oleks tarwis juhatajal ette panna küsimist, mis peab tema ettepaneku wõi seaduseelnõuga laskma sündida, vaid minnakse lihtsalt edasi, ilma et seal palju kaalutakse, ja wõetakse asjad otsustamisele,

enne kui nad põhjalikult läbi kaalutud. Teiselt poolt ei wõi sellega sugugi leppida, mis rkl. Tupits ette pani, et Riigikogu otsustab, et tema ei tohi mitte asja arutada enne, kui see komisjonist läbi käinud. Niisugust enesekitsendust ei leia meie kusagilt. Kui Riigikogu selle küsimuse peab ära otsustama, mis peab ühe wõi teise eelnõuga sündima, siis on selle juures küllalt võimalust selgitada, kas on tarwidust seda komisjoni anda wõi otsekohe arutamisele wõtta. Selles mõttes peab Riigikogul eneseawaldamiseks wabadus olema. Palun seda paragrahwi sel kujul vastu wõtta, nagu komisjon ette pannud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Mis puutub rhs. Tupits'i ettepaneku kohta, siis pean selle peale tähelepanu juhtima, et kodukorra § 42, mida meie juba vastu wõtnud, ette nähakse, et juhatusel, kui ka üksikute liigetel on õigus nõuda, et seaduseelnõu rutuliseks nimetatakse, et seda kohe päewakorda wõetaks ja sellepärast Riigikogu koosolekul wastawa ettepanekuga esineda, et esitis ehk eelnõu tõesti rutuline on ja et tema võiks siis I lugemisel otsekohe vastu wõetud saada. Rhs. Tõnissonil on täitsa õigus, et Riigikogul ei maksa mitte iseennast kitsendada, ega ka üksikute rühmade kitsendamiseks sellesarnast parandust vastu wõtta, missugusega esines hra Tupits. See parandus ei ole mitte komisjoni enamusega kokkukõlas. Mis puutub rhs. Wirma ettepanekusse, siis tähendan, et selle poolt olen järgmistel põhjustel. Kui meie loome § 47, kus on öeldud, et kõik esitised ja seaduseelnõud tulewad kas kohe I lugemisele ehk otsustatakse neid komisjoni anda ja siis wast tulewad nad I lugemisele. Kui eelnõu ehk esitis komisjonist välja on tulnud, on wormiliselt tema kohta waja otsustada, kas teda kohe esimesele lugemisele wõtta. Juhin tähelepanu § 41 peale, mis rahwasaadikule võimalust annab esitist rutuliseks tunnistada ja Riigikogu koosolekul sellega esineda. See on loomulik juba sellepärast, et neid otsekohe arutuse alla wõetakse. Komisjoni nimel soowin, et § 46 sisse jääks ja ei ole mul võimalik rhs. Wirma ettepanekuga ühineda.

Rkl. J. Tõnisson (rhw.): Aruandja tähendas, et seaduseelnõu kohta § 46 wõib käia, aga kui Wabariigi Walitsus ettepaneku teeb midagi rutuliselt ratifitseerida, kas siis ka § 46 maksma jääb?

Juhataja O. Strandman: Ma panen kõige pealt rhs. Tupits'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). See ga on

ettepanek tagasi lükatud. Siis panen § 46 komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu üks hää. Seega on komisjoni redaktsioon wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 47. Kui esitis wõi seaduseelnõu tuleb arutusele komisjoni ettekandel, siis wõetakse esitis otsekohe arutusele, seaduseelnõu aga esimesele lugemisele, wälja arwatud juhtumised, kui komisjoni poolt korra kohta teistsugune ettepanek on tehtud.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 47 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 48. Esitise wõi seaduseelnõu tagasilükkamist otsustab Riigikogu peale arutamise wõi esimese lugemise.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 48 wastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 49. Kui seaduseelnõu esimesel lugemisel uuesti komisjoni kätte antult tuleb Riigikogu koosoleku päewakorda, siis awatakse tema kohta uuesti esimene lugemine.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 49 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 50. Sisulisi parandusi wõib teha seaduseelnõu teisel lugemisel.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 50 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 51. Komisjoni aruandjal ja walitsuse esitajal on õigus nõuda, et parandus läbiwaatamiseks komisjoni antaks. Riigikogu liikme ettepanekul wõib paranduse andmist komisjoni ka Riigikogu otsustada. Niisugusel juhtumisel lükatakse parandusele kuuluwa eelnõu osa teine lugemine edasi, kunni komisjon on asja läbi waadanud.

(Sõnasoowijaid ei ole. Hääletamisel wõetakse § 51 ühelhäälel wastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 52. Kui teise lugemise juures seaduseelnõust niiwõrd olulised osad hääletamise läbi wälja kukuwad, et seaduse otstarb ära langeb wõi tuntawalt muutub, siis wõib Riigikogu otsustada seadust päewakorrast ära wõtta ja komisjoni anda

uueks läbiwaatamiseks. Kui komisjon eelnõu peale läbiwaatamise Riigikogule uuesti ette paneb, awatakse tema kohta esimene lugemine.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma teen ettepaneku, seda paragrahwi wälja jätta, sellepärast et siin on öeldud, et kui seaduseelnõu teisel lugemisel tehtud paranduste wõi ettepanekute tagajärjel mõni osa temast wälja on jäänud, et siis see eelnõu kohe tagasi lükatakse ja komisjoni tagasi antakse, kus seda läbiwaatamist jälle otsast peale hakatakse; nimelt tuleb seaduseelnõu sealt jälle esimesele lugemisele. See oleks wahest siis tarwilik, kui kuidagi wiisi ei wõi loota, et kolmandal lugemisel selle seaduseelnõu sisulise osa juure tagasi ei wõiks tulla. Meie kodukord lubab aga, et teisel lugemisel tehtud paranduste piirides wõib küsimus kolmandal lugemisel jälle uuesti üles wõetud saada; sellepärast on täiesti tarbetu, et II lugemisel seaduseelnõu arutamist kohe lõpetada, waid ka kolmandal lugemisel wõiwad weel sisulised küsimused arutusele tulla. Kui meie Asutawa Kogu praktikat meelega tuletame, siis tuli seal juhtumisi ette, kus oli mitu, nii öelda, paralleel-ettepanekut, millest ükski hääletamisel enamust ei saanud, nii et sellega terwe osa eelnõust wälja kukkus.

Selles eelnõus, mis meie praegu arutame, on § 82-ses ette nähtud niisugune kord, et teisel lugemisel wõib paralleel hääletamiste puhul sisse jääda niisugune osa eelnõust, mis on saanud wõrdlewa hääletenamuse. Kui, näit., hääletatakse 4—5 ettepanekut korraga, siis hääletatakse kõik ettepanekud ainult „poolt“, ja siis jääb niisugune ettepanek, mis on kõigesuurema enamuse saanud, ikkagi sisse, ükskõik, kas selle ettepaneku wastu oli keegi, wõi oli suurem enamus tema wastu, tema jääb sisse, nõnda et teisel lugemisel niisugust lõpulikku otsusetegemist, mis selles § 52 ette nähtud, sugugi waja ei ole, sest see oleks seaduseelnõu kohta liig warane lõpuotsuse tegemine. Minu arwates ei ole mingisugust takistust kolmandal lugemisel seda seaduseelnõu parandada, nagu siin mitmekordselt on nähtud, et teisel lugemisel mõni paragrahw wälja jääb, kuna kolmandal otsustatakse teda jälle sisse wõtta. Pealegi on meil nüüd § 82-ses niisugune kord ette nähtud, mis kindlustab isegi wõrdlewa enamuse saanud ettepaneku eelnõusse sissejäämist II-sel lugemisel.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Komisjoni seisukohalt ei saa ma selle parandusega mitte ühineda, sest

meil ei ole teada, missugusel kujul Riigikogu § 82 vastu võtab.

Juhataja O. Strandman: Et rkl. Wirma ettepaneku on teinud, seda paragrahwi välja jätta, siis panen ma kõige pealt selle paragrahwi hääletamisele, ja kui teda otsustatakse välja jätta, siis on herra Wirma ettepanek vastu võetud. Ma palun neid, kes on selle paragrahwi vastuvõtmise poolt, käed üles tõsta. Kes on vastu? — § 52 vastuvõtmise poolt on 7 häält, vastu 12; sellega on otsustatud see paragrahw tagasi lükata.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 53. Teine lugemine loetakse lõpetatuks, kui kõik seaduseelnõu üksikud osad (paragrahvid) ühes ettepanud parandustega on läbi hääletatud. Teise lugemise lõpetamise järele võetakse seaduseelnõu järgmisel Riigikogu koosolekul päevakorda kolmandale lugemisel, kui Riigikogu mitte eriti ei otsusta kolmandat lugemist edasi lükata või eelnõu teise ja kolmanda lugemise vahel mõnda komisjoni anda läbiwaatamiseks.

(Juhataja kohale asub abiesimees K. Wirma).

Rkl. O. Strandman (töer.): Ma teen ettepaneku selle paragrahwi teksti teises reas klambrid maha kustutada ja sõna „paragrahwi“ ette „wõi“ panna, sest kui klambrites sõna „paragrahvid“ seisab, siis järgneb sellest, et paragrahvid ja osad üht ja sedasama tähendavad; et nende sõnade vahel vahet teha, on vaja klambrid maha kustutada.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Ühinen herra Strandman'i poolt tehtud parandusega.

Juhataja K. Wirma: Ma panen selle paragrahwi ühes herra O. Strandman'i parandusega hääletamisele. (Hääletatakse). Vastu ei ole keegi; sellega on see paragrahw ühelhäälel vastu võetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 54. Kolmandal lugemisel võib seaduseelnõu arutada ainult teisel lugemisel hääletamisel olnud paranduste ja algettepanekute piirides. Kuid ka neis piirides ei tohi teha niisuguseid ettepanekuid, mis seaduseelnõu või tema üksikuid osasid niivõrd muudavad, et seadus või seaduse osa uue tähenduse omandab, mis eelmistel lugemistel arutusel ega hääletamisel ei ole olnud.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 54 vastu).

Juhatama hakkab esimees O. Strandman).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 55. Seaduste lõpulik redigeerimine peale kolmanda lugemise antakse redaktsiooni komisjoni kätte, kes nad keeleliselt läbi waatab. Redaktsiooni komisjon seisab koos seaduseelnõu aruandjast (ehk aruandjatest) ja kolmest alalisest liikmest, kes Riigikogu poolt selleks valitud.

Märkus: Riigikogu võib otsustada seadust vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 55 vastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 56. Redigeerimiseks komisjoni antud seaduse paneb redaktsiooni komisjon võimalikult järgmisel Riigikogu koosolekul lõpulikult redigeeritud kujul vastuvõtmiseks ette. Redaktsiooni komisjoni ettepanek on kirjalik ja peab enne koosolekut Riigikogu liigetele välja jagatud olema.

Märkus: Redaktsiooni komisjonil on õigus, kui tema poolt ettepanekute paranduste arv või ulatus väike on, redigeeritud seaduse teksti asemel ainult oma parandusi Riigikogule vastuvõtmiseks ette panna.

(Sõnasooijaid ei ole. Hääletamisel võetakse § 56 vastu).

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 57. Redaktsiooni komisjoni ettepaneku puhul on Riigikogu liigetel õigus sõna võtta, komisjoni ettepanekute vastu waielda ja teistsuguseid ettepanekuid teha, kuid ainult arutusel olewa seaduse redaktsiooni kohta, mitte aga tema sisu kohta. Seadus loetakse Riigikogu poolt vastuvõetuks, kui kõik redaktsiooni kohta tehtud ettepanekud on Riigikogu poolt hääletamise läbi ära otsustatud. Seadused, mis Riigikogu on otsustanud vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata, loetakse vastuvõetuks peale sellekohase otsuse tegemise kolmanda lugemise lõpul.

Rkl. K. Ast (sd.): Kodukorra eelmine paragrahw komisjoni ettepanekus ütleb, et Riigikogu liigetel ei ole õigust lõpulikult redakteeritud seaduse sisu kohta sõna võtta, waid ainult redaktsiooni kohta. Mina lähen hoopis, teisest waatekohast

wälja ja arwan, et just redaktsiooni kohta ei ole Riigikogu liigetel tarwis sõna wõtta, waid on tarwis sel juhtumisel, kui see parandus, mis on tehtud redaktsiooni komisjoni poolt, mitte enam puhtredaktsiooniline ei ole, waid sisu muudab. (Rkl. W. Linnamägi kohalt: Seda ei tohi ta teha). Seda wõib juhtuda ja selleks ongi Riigikogu liigetele parandused kirjalikult kätte antud, et nad kontroleerida wõiks.

Lugu seisab selles, et Riigikogu redaktsiooni komisjon töötab mitmekordse kontrolli all: esiteks on komisjonis 3 liiget, neist peab 2 tingimata osa wõtma, peale selle peab arutamise juures olema selle komisjoni esitaja, missuguse komisjoni poolt antud seadus arutamisele tuli. Peale selle on praktikas niisugune kord maksmapandud, et wiimasel ajal igal juhtumisel „Riigi Teataja“ korrektor komisjoni istumisest osa wõtab. Redaktsiooni komisjon ei saa mitte mingisugust keelelist keerd-sõlme tegema hakata, sest et „Riigi Teataja“, kus meie oma seadusi ilmutame, on Wabariigi Walitsuse määramise läbi keele alal kindlale alusele seatud. „Riigi Teatajal“ on kindel keel, mida erilisel juhtumisel õigekeele sõnaraamatu järele korrigeerida wõib. Redaktsiooni komisjoni ülesanne seisab õieti selles, et kinni pidada kindlast ortograafiast ja sellest mitte kõrwale kalduda. Redaktsiooni komisjoni ülesanne seisab selles, et ta peab selle järele walwama, et mõni lause „Riigi Teatajas“ wäljakuulutatud seaduses mitte liiaks Eesti keele iseloomu wastane ei oleks. Selle juures peab meeles pidama, et redaktsiooni komisjoni järel wäga tugew kontroll on. Riigikogu wiimane istumine seaduse wastuwõtmise eel peab kontroleerima, kas redaktsiooni komisjon on jäänud puhtredaktsiooniliste paranduste juure, wõi mitte. Sellekohaselt teen mina ettepaneku muuta käesolewa paragrahwi esimest lauset järgmiselt: „Redaktsiooni komisjoni ettepaneku puhul on Riigikogu liigetel õigus sõna wõtta, komisjoni ettepanekute wastu waielda ja teistsuguseid ettepanekuid teha üksnes sel korral, kui redaktsiooni komisjoni paranduste läbi seaduseelnõu sisu on muutunud, mitte aga seaduse redaktsiooni ja keelelise wäljenduse kohta. Seadus loetakse Riigikogu poolt wastuwõetuks jne.“

(Juhataja hakkab abiesimees A. Kerem).

Rkl. E. Martinson (sd.): Mina ei saa kahjuks selles asjas mitte oma parteiseltsimehe Ast'iga ühineda. Mina arwan, et redaktsiooni komisjon on ikkagi ainult

komisjon ja ei ole mitte, nii öelda, asutus, kes autoriteetlisem oleks, kui Riigikogu ise. Hindan seda seisukohta wäga kõrgelt, et redaktsiooni komisjon peab keelelist ühtlust läbi wiima, kuid tema ei pea ise asja lõpulikult otsustama, waid peab oma asja hästitundmisega mõju awaldama. Iuriidiline keel on meil küll juba „Riigi Teatajas“ wälja kujunemas, kuid peab seda silmas pidama, et meie keel peab alatasa uuenema juriidiliste terminide poolest. Selles mõttes ei wõiks mitte redaktsiooni komisjon lõpusõna öelda, sellepärast et ta ikkagi ainult komisjon on, waid see peaks tulema Riigikogu kui autoriteetlisema asutuse poolt.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Seda parandust, mida rhs. Ast praegu ette kandis, ei wõinud kodukorra komisjon wormilistel põhjustel sisuliselt arutama hakata. Mina soowiks siiski, et Riigikogu eriti selle paranduse hääletamisele paneks ja ära otsustaks, kas see seisukoht, mida rhs. Ast siin kaitses, õige on, wõi mitte.

Juhataja A. Kerem: Et sõnasoo-wijaid ei ole, siis palun mina neid rahwasadikuid, kes rhs. Ast' paranduse poolt on, käed üles tõsta. Kes selle wastu? — Mina pean konstaterima, et suur enamus paranduse wastu on, ja selle läbi parandus mitte wastu wõetud ei ole. Nüüd panen mina § 57 komisjoni redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda, — sellega on see paragrahw wastu wõetud.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 58. Riigikogu liikmed, kes tahawad nõuda, et Riigikogu poolt wastuwõetud seadus jääks wälja kuulutamata kahe kuu kestes, nagu see põhiseaduse § 30-das on ette nähtud, peawad teatama sellest oma tahtmisest mitte hiljem, kui kolme päewa jooksul, seaduse wastuwõtmisest arwates, kirjalikult Riigikogu Juhatusesele, kes selle teadaande lähemal Riigikogu koosolekul Riigikogule teatawaks teeb. Teadaanne peab olema alla kirjutatud vähemalt kolme Riigikogu liikme poolt. Kui niisugune teadaanne on tehtud, siis on igal Riigikogu liikmel õigus seitsme päewa jooksul seaduse wastuwõtmisest arwates, Riigikogu Juhatusesele kirjalikult teatada, et tema käesolewa seaduse wäljakuulutamise seismapanemist nõuab. Wiimased teadaanded on tagasiwõetawad sama 7-me päewa jooksul. Kui kolme päewa jooksul peale seaduse wastuwõtmise ei ole ülemaltähendatud teadaannet tehtud,

ehk kui niisuguse teadaande peale ülemalt tähendatud 7-päevase tähtaja jooksul ei ole vähemalt kolmandik osa Riigikogu seaduslikust koosseisust Riigikogu Juhatusesse kirjalikult nõudmist avaldanud seaduse väljakuulutamise seismapaneku kohta, siis kuulutab Riigikogu Juhatus seaduse välja põhiseaduse § 53 korras.

Rkl. O. Strandman (töer.): Öieti on liig vähe rahvasaadikuid siin saalis koos selleks, et seda paragrahvi terwelt põhjalikule arutamisele võtta; et aga 3. lugemisel tema tingimata lugemisele tuleb, ja et seda parandust teha, siis pidin ma seda 2. lugemisel tegema. Minu parandus on järgmine: § 58. Pärast seaduse lõpulikku vastuvõtmist võivad Riigikogu liikmed teha ettepaneku, et seadus jääks põhiseaduse § 30 põhjal välja kuulutamata.

Kui sarnast ettepanekut ei tehta või kui tehtud ettepanekut vähemalt 34 Riigikogu liiket samal koosolekul hääletamise teel ei toeta, kuulutab juhatus seaduse välja põhiseaduse § 53 korras."

See on nimelt see kord, mis praegu on ajutiselt maksma pandud. Ma ei taha selle juures peatama jääda, et ettepaneku tegija kohe peab ettepaneku tegema peale selle, kui seadus on hääletamisel lõpulikult vastu võetud. Mina arwan, et see „kolme päeva jooksul“ sugugi tähtis ei ole. Kui nüüd siis paragrahvi juure „kolme päeva jooksul“ ja „kolm allkirja“ jääb, oleks see minule isiklikult vastuvõetav, milles aga ma lahku lähen on kirjalikud ettepanekud. Siin on põhimõtelik küsimus ära otsustada, kuidas töötab Riigikogu ja rahwaesitajad. Kas nad töötavad oma koosolekul hääletamise kaudu, või kirjalikkude sisseandmistega. Minu teada annavad rahwaesitused seadusi igal pool koosolekul hääletamise läbi, mitte aga kirjalikult sisseandmistega kaudu. Ma ei taha praegu selle juures mitte lähemalt peatada, arwan aga, et tuleb ära otsustada põhimõte.

Rkl. K. Ast (sd.): Lõpuks on ometi selginud, et siis, kui seesama küsimus veel enne Lihawõtte aegset waheaega arutusel oli, ajutiselt ette pandud eelnõust pärastise jaoks algtüüpi taheti luua. Luua prätседenti selleks puhuks, kui see küsimus Riigikogus lõpulikult otsustada tuleb. Siis ei tunnistanud ettepaneku tegijad mitte, vaid leidsid endid hoopis riiwatud olevat, kui öeldi, et sellega tahetakse seda küsimust Riigikogu jaoks ära otsustada.

Aga lõppude lõpuks ei ole see nii tähtis, vaid tähtis, on see, mida sisulikult tähendab sarnasele seisukohale asumine,

nagu herra Strandman siin ette pani. See tähendaks 34 Riigikogu liikmelt tehnilist võimalust ära võtta seadust seisma panna meie põhiseaduse § 33 korras, kuigi üks kolmandik liigest seda sooviks. Oleks tegelikult ära võetud põhiseaduse poolt antud õigus. Lihtsalt sellepärast, et meil kunagi Riigikogu ei istu koos oma täies koosseisus, 100 inimese koosseisus. Kui tahetakse tööpoolest meie kodukorras nii raskeks teha põhiseaduse § 33 tarvitamist, siis eestkätt tuleks kohustada kõiki Riigikogu liikmeid igale istumisele ilmuma, et Riigikogu oleks alati täie koosseisu juures. Kui tehakse tingimiseks, et iga seadus võetakse pärast 3. lugemist viimases redaktsioonis vastu 100 saadiku juures viibimisel, siis ei oleks mina ühe sõnagagi herra Strandman'i ettepaneku vastu; kuna ma aga tean, et veel sarnast juhtumist Riigikogu päevil ei ole olnud, ega ka Asutawa Kogu ajal, ja vist üheski parlamendis ei ole, et kõik liikmed korraga koos oleks, siis peab küll kategooriliselt vaidlema herra Strandman'i ettepaneku vastu. Tegelikult ei saaks opositsioonile võimalust anda põhiseaduse § 33 tarvitada. Kodukorra komisjoni poolt ette pandud redaktsioon on selle poolest hoopis vastuvõetavam ja põhiseaduse arusaamisele hoopis lähedamal, sest ta tahab tööpoolest rahvasaadikutele põhiseaduse poolt antud õigust kinnitada. Kui 3 päeva jooksul võimalus antakse seisukohta võtta, siis ei oleks see kuigi suur pikendus, võrreldes seaduse endaga, mis 2 kuulise sordiini all püsimisega lebib. Sellepärast vaidlen ma Sotsiaaldemokraatlike rühma wolitusel kõige kategoorilisemalt tehtud ettepaneku vastu.

Mis aga puntub sellesse ettepanekusse, et Riigikogu liikmetel veel õigus on oma soowiawaldusi tagasi võtta, siis ma isiklikult ei loe seda mitte enam korralikuks, sellepärast oleksin walmis leppima sellega, et see lause siit paragrahivist välja jääks.

Rkl. K. Wirma (sd.): Ma tahtsin ainult ühe redaktsioonilise paranduse teha: nimelt, 9-da lehekülje peal 3-mas reas sõna „käesolewa“ asemele tahaksin panna sõnad: „teadaandes tähendatud“. Sõna „käesolewa“ võiks siin mõttesegadust sünnitada, võidakse arvata, et see kodukorra enese kohta käib, kuna sellega on aga mõeldud seda seadust, mille kohta teadaanne sisse tulnud. Siis kujuneks lause nõnda: „Igal Riigikogu liikmel on õigus 7-me päeva jooksul seaduse vastuvõtmisest arwates Riigikogu Juhatusesse kirjalikult teatada, et tema teadaandes tähend-

datud seaduse väljakuulutamise seismapanemist nõuab.“

Siis ma teen ettepaneku, et välja jääks lause: „Wiimased teadaanded on tagasiwõetawad sama 7-me päewa jooksul.“

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: § 58-da kohta on sellega kaks paralleel-ettepanekut tehtud, üks on komisjoni enamuse ettepanek, teine rhs. Strandman'i ettepanek. Komisjoni seisukohast ei ole mul iseenesest mõista mitte võimalik ühineda rhs. O. Strandman'i ettepanekuga. Kui juba põhiseadus on õiguse annud teatawale osale rahwasaadikutele seaduse seismapanemist nõuda, siis sellest seisukohast välja minnes on tarwis wähe-musele wastu tulla.

Mis puutub rhs. Wirma parandustesse: sõna „käesolewa“ asemele wõtta sõnad „teadaandes tähendatud“ ja välja jätta lause: „Wiimased teadaanded on tagasiwõetawad sama 7-me päewa jooksul“, siis ühinen ma nende parandustega, sel puhul, kui Riigikogu wastu wõtab komisjoni redaktsiooni ja palun neid ettepanekuid mitte eraldi hääletada.

Juhataja A. Kerem: Komisjoni aruandja on ühinenud rhs. Wirma parandustega, nõnda et järele on jäänud kaks paralleel-ettepanekut: rhs. Strandman'i ettepanek ja komisjoni redaktsioon. Panen need ettepanekud, kui paralleel-ettepanekud, hääletamisele, esiteks mõlemad poolt ja siis, kui kumbki absoluutset häälteenamust ei saa, hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. (Rkl. O. Strandman kohalt: See on mulle isiklikult täitsa üks-puhas, kuidas hääletamisele panna, aga senni on väljaspoolt sissetulnud kaks ettepanekut paralleelseteks loetud ja nende juures sarnast hääletamise wiisi tarwitatud. Siin on aga komisjoni ettepanek ja sellele tehtud parandus, ja parandus tuleks enne hääletamisele). Sõna on faktiliseks märkuseks komisjoni aruandjal.

Komisjoni aruandja J. Seljamaa: Senni on tarwitatud hääletamise juures kahte wiisi, nimelt niisugust nagu juhataja siin tarwitada tahab ja nagu rhs.

Strandman seda soowitab. Pean tähendama, et Asutawas Kogus, kui wastu-hääletamised olid, tarwitati juhataja poolt ette pandud hääletamise wiisi sarnastel juhtumistel.

Juhataja A. Kerem: Kas soowib Riigikogu, et ma ettepanekud hääletamise korra kohta hääletamisele paneks? (Hüüded: Ei ole waja, pole tarwis).

Siis asun ma hääletamisele. Et lahk-arwamisi ei tuleks, panen hääletamisele rhs. Strandman'i ettepaneku. Kes on rahwasitaja Strandman'i ettepaneku poolt, palun käed üles tõsta. (Loetakse hääli). Kes on komisjoni parandatud redaktsiooni poolt, palun käed üles tõsta. (Loetakse hääli). Rhs Strandman'i ettepanek on saanud poolt 19 häält ja komisjoni parandatud redaktsioon on saanud poolt 28 häält; sellega ei ole kumbki ettepanek absoluutset häälteenamust saanud, sellepärast tulewad mõlemad ettepanekud hääletamisele „poolt“ ja „wastu“ — esimesena komisjoni ettepanek. (Hääletatakse Sekretäär loeb hääli). Hääletamise tagajärjed on järgmised: komisjoni ettepanek on saanud poolt 28 häält ja wastu 18, sellega on ta wastu wõetud; rhs. Strandman'i ettepanek on saanud poolt 19 ja wastu 21 häält, seega tagasi lükatud. (Wahelhüüe: Lõpetada koosolek).

10. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja määramine. On tehtud ettepanek koosolekut lõpetada. Sõnasoowijaid ei ole. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei olda. See ettepanek on wastu wõetud. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku aja kohta? (Wahelhüüe: Teisipäewal kell 5). On ettepanek tehtud teisipäewal kell 5. Teisi ettepanekuid ei ole. Ma panen selle hääletamisele. (Hääletatakse). Wastu ei ole keegi. Seega on järgmine koosolek teisipäewal kell 5 p. l. Lõpetan koosoleku.

(Koosolek lõpeb kell 9.50 min.).

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees O. Strandman.

Abiesimees K. Wirma.

Abiesimees A. Kerem.

Abisekretäär J. Bergman.

